

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger**1. Indledning**

Inatsisartut behandlede på efterårssamlingen 2024 et forslag til Inatsisartutlov om ændring af Inatsisartutlov om tidens bestemmelse (EM 2024/86). Lovforslaget indebar dels en afskaffelse af sommertids-ordningen, dels en overgang til tidszonen UTC-3 – dog fortsat med mulighed for, at Naalakkersuisut ved bekendtgørelse kan lade bestemte områder (herunder f.eks. Danmarkshavn og Pituffik Space Base) følge en anden tidszone.

Som følge af valgudskrivelsen bortfaldt dette lovforslag imidlertid efter førstebehandlingen. Naleraq har derfor valgt at genfremsætte lovforslaget med enkelte ændringer og efter fornyet høring.

Ændringerne indebærer for det første, at Inatsisartutloven først træder i kraft ca. 1 år efter, at Inatsisartutloven forventes vedtaget. Dette vil give erhvervslivet bedre tid til at tilpasse sig den foreslåede ændring af tidszonen.

Ændringerne indebærer for det andet, at tidszoner for hhv. Qaanaaq-, Tasiilaq- og Ittoqqortoormiit-området fastsættes ved bekendtgørelse, efter høring af lokalbefolkningerne, og med virkning fra Inatsisartutlovens ikrafttræden.

Grønland har siden 1980 haft sommertid, på linje med Danmark og øvrige lande i Den Europæiske Union (EU). Også tidligere – i 1948 og 1949 – har sommertid været indført i Grønland, efter Landsrådsbeslutning.

Ved sommertid forstås, at tidspunktet for døgnets begyndelse i en periode af året forskydes 1 time i forhold til normal tidsregning.

Ved lov nr. 817 af 19. december 1989 for Grønland om sommertid overtog Grønlands Hjemmestyre kompetencen til at indføre sommertid i Grønland. Landstinget vedtog i forbindelse hermed landstingslov nr. 14 af 19. oktober 1989 om anvendelse af sommertid, som trådte i kraft 1. januar 1990, og som bemyndigede Landsstyret til at fastsætte bestemmelser om sommertid. Bemyndigelsen blev i de efterfølgende år udnyttet ved en række bekendtgørelser, hvorved sommertidsordningen blev fastholdt.

Landstingsloven om anvendelse af sommertid blev i 2023 ophævet ved Inatsisartutlov nr. 31 af 25. november 2022 om tidens bestemmelse, men bemyndigelsen til, at Naalakkersuisut kan fastsætte regler om sommertid, er videreført i Inatsisartutloven, som fortsat er gældende.

Inatsisartut har tidligere behandlet forslag om at afskaffe sommertid, senest ved punkt 55 til forårssamlingen 2019 ”Forslag til Inatsisartut-beslutning om, at Naalakkersuisut pålægges at tage initiativ til afskaffelse af sommertidsordningen”. Forslaget blev vedtaget, men er endnu ikke realiseret. Inatsisartut-beslutningen byggede på den forudsætning, at Den Europæiske Union (EU) ville afskaffe sommertid. EU har endnu ikke afskaffet sommertid.

Inatsisartutlov om tidens bestemmelse blev vedtaget af Inatsisartut under efterårssamlingen 2022 (EM 2022/17). Inatsisartutloven trådte i kraft den 25. marts 2023. Med vedtagelsen overtog Grønlands Selvstyre sagsområdet ”Tidens bestemmelse”, som hidtil havde været dansk ansvarsområde.

Inatsisartutloven indebar, at det meste af Grønland overgik fra tidszonen UTC-3 til UTC-2. Klokketiden blev derved rykket 1 time frem. På det tidspunkt af dagen, hvor klokken hidtil havde været 12.00 blev klokken således 13.00.

Ittoqqortoormiit overgik fra tidszonen UTC-1 til UTC-2, hvorved klokketiden blev rykket 1 time tilbage. På det tidspunkt af dagen, hvor klokken hidtil havde været 12.00 blev klokken således 11.00. Inatsisartutloven indebar således, at Ittoqqortoormiit overgik til samme tidszone, som øvrige dele af Grønland, bortset fra Danmarkshavn og Pituffik Space Base, som fortsat har særskilte tidszoner.

Det har efterfølgende vist sig, at en del borgere oplever den nye tidszone som problematisk.

I april 2024 blev over 2 uger gennemført en underskriftsindsamling, hvor omkring 3.100 personer tilkendegav deres støtte til dels at overgå til tidszonen UTC-3 (d.v.s. den tidszone, som tidligere var gældende for det meste af Grønland), dels at afskaffe sommertid.

Forslaget til Inatsisartutlov om ændring af Inatsisartutlov om tidens bestemmelse imødekommer dette ønske.

På baggrund af borgerønsker og erfaringer med den nye tidszone foreslås således dels en afskaffelse af sommertids-ordningen, dels en overgang til tidszonen UTC-3. For så vidt angår områderne Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit foreslås det, at tidszoner for disse områder skal fastsættes ved bekendtgørelse, efter høring af lokalbefolkningerne.

Naalakkersuisut gives endvidere fortsat mulighed for ved bekendtgørelse at lade andre afgrænsede områder (herunder Danmarkshavn og Pituffik Space Base) følge en anden tidszone

2. Hovedpunkter i forslaget

2.1. Afskaffelse af sommertiden

A) Gældende ret

§ 1, stk. 3, i Inatsisartutlov nr. 31 af 25. november 2022 om tidens bestemmelse bemyndiger Naalakkersuisut til at fastsætte regler om sommertid.

Naalakkersuisut har med hjemmel i denne bestemmelse udstedt Selvstyrets bekendtgørelse nr. 15 af 27. marts 2024 om sommertid.

Det er i bekendtgørelsen fastsat, at sommertid begynder den sidste søndag i marts måned kl. 01.00, UTC +0 tid, (d.v.s. den sidste lørdag i marts måned kl. 23.00 efter den almindelige tid for Grønland, UTC -2). Ved sommertid stilles klokketiden 1 time frem, således at klokketiden skifter fra lørdag kl. 23.00, til søndag kl. 00.00.

Sommertid ophører den sidste søndag i oktober måned kl. 01.00, UTC +0 tid (hvor klokken i Grønland er 00.00, sommertid). Ved sommertids ophør stilles klokketiden 1 time tilbage, således at klokketiden skifter fra søndag kl. 00.00, til lørdag kl. 23.00.

Bekendtgørelsen finder ikke anvendelse for Danmarkshavn og Pituffik Space Base. For Danmarkshavn og Pituffik Space Base gælder Selvstyrets bekendtgørelse nr. 8 af 24. marts 2023 om bestemmelsen af tidszonen og mulig sommertid for Danmarkshavn og Pituffik (Thule Air Base). Bekendtgørelsens § 1 overlader det til de relevante rigsmyndigheder at bestemme, om der for så vidt angår Danmarkshavn skal anvendes sommertid og i givet fald hvornår. Bekendtgørelsens § 2 overlader en tilsvarende kompetence til de relevante amerikanske myndigheder for så vidt angår Thule Air Base (Nu: Pituffik Space Base).

B) Forslagsstillers overvejelser

De første sommertidsordninger blev indført i flere forskellige europæiske lande i 1916. Tiltaget havde til formål at spare energi og havde sin baggrund i, at der efter 1. verdenskrig var knaphed på olie. Sommertidsordningerne ophørte dog ret hurtigt igen, i takt med at oliemanglen blev overvundet. Det samme skete i årene efter 2. verdenskrig, og igen under oliekrisen i 70'erne – men efter 70'erne holdt sommertidsordningerne ved.

EU harmoniserede i 1996 sommertidsordningerne, således at sommertiden indtræder samtidigt og for samme periode i alle EU-landene.

På verdensplan har omkring 70 lande i dag indført ordningen, hovedsageligt i Europa og Nordamerika.

Sommertidsordninger er indført for at få det meste ud af dagslyset om aftenen.

I dag er den energibesparende effekt af sommertid imidlertid ret begrænset, hvilket hænger sammen med, at man i dag bruger mindre strøm til belysning end tidligere. Udbredelsen af

spare-pærer og LED-belysning har reduceret elforbruget betydeligt, og belysning udgør ikke længere en særlig stor del af det samlede elforbrug.

DONG Energy vurderede i 2012, at sommertids-ordningen kun indebærer en samlet årlig besparelse omkring én procent af elforbruget i Danmark. Der er – så vidt vides – ikke gennemført undersøgelser til belysning af, i hvilket omfang ordningen indebærer energibesparelse her i landet.

Samtidig med, at gevinsterne ved sommertidsordningen er blevet mindre, er fokus på ulemperne blevet større. Igennem de senere år har en række videnskabelige undersøgelser således påvist, at tidsskifte kan indebære en helbredsmæssig belastning. Disse effekter antages at være knyttet til søvnforstyrrelse og ændring af den biologiske rytme. Ikke alle studier af negative konsekvenser i forbindelse med sommertidsordningen er dog entydige, og visse undersøgelser er omtvistede.

Det står ligeledes klart, at sommertidsordningerne i vid udstrækning er upopulære i befolkningerne. EU-kommissionen gennemførte f.eks. i 2018 en offentlig høring vedr. sommertidsordningen. 84% af de i alt 4,6 mio. respondenter ønskede ordningen afskaffet. I USA har en opinionsundersøgelse i 2022 (Monmouth University Poll) vist, at 61% var tilhængere af en afskaffelse.

Naalakkersuisut har i svarnotater til tidligere fremsatte beslutningsforslag om afskaffelse af sommertid (EM 2016/88 og FM 2019/55) peget på, at sommertid anvendes i stort set hele Europa og i Nordamerika, og har tilkendegivet, at det efter Naalakkersuisuts opfattelse ud fra en samlet betragtning er mere hensigtsmæssigt at følge anvendelsen af sommertid i de mange lande, som borgere, erhvervsliv og myndigheder i Grønland dagligt er i kontakt med, end at undlade brugen af sommertid.

EU-parlamentet vedtog i marts 2019 et forslag fra EU-kommissionen om at afskaffe det årlige skift mellem vinter- og sommertid. En gennemførelse af forslaget kræver dog, at EU's ministerråd tilslutter sig forslaget, hvilket endnu ikke er sket.

Hvis sommertidsordningen skal afskaffes, ser Ministerrådet gerne, at medlemslandene opnå enighed om vintertid som standardtid eller om sommertid som standardtid. Hvis nogle lande vælger vintertid som standardtid og andre sommertid risikerer EU at ende med yderligere 2 forskellige tidszoner. EU har i dag 3. Det vil besværliggøre den frie handel mellem landene. Og som det ser ud nu, er der langt fra enighed om en fælles standardtid.

Inatsisartut tilsluttede sig under behandlingen af FM2019/55 en afskaffelse af sommertiden, men i forventning om, at også EU ville afskaffe sommertiden. Denne forudsætning er endnu ikke opfyldt og kan vise sig at have meget lange udsigter.

Forslagsstiller vurderer på denne baggrund, at det ikke giver mening for Grønland fortsat at afvente en afklaring i EU – og at tiden nu er inde til at tage konsekvenserne af, at sommertidsordningens ulemper så væsentligt overstiger dens fordele.

C) Forslaget

Det foreslås, at den gældende bemyndigelse til, at Naalakkersuisut kan fastsætte regler om sommertid indskrænkes til at omfatte Danmarkshavn og Pituffik Space Base, og at den gældende bekendtgørelse om sommertid (Selvstyrets bekendtgørelse nr. 15 af 27. marts 2024) ophæves.

Med den foreslåede bemyndigelse vil Naalakkersuisut kunne opretholde den sommertidsordning for Danmarkshavn og Pituffik Space Base, som er fastsat i Selvstyrets bekendtgørelse nr. 8 af 24. marts 2023 om bestemmelsen af tidszonen og mulig sommertid for Danmarkshavn og Pituffik (Thule Air Base).

For alle øvrige områder af Grønland indebærer forslaget, at sommertid afskaffes med virkning fra den 24. oktober 2026, kl. 24.00.

Afskaffelsen af sommertid for Grønland vil hvert år i perioden mellem sidste søndag i marts og sidste søndag i oktober øge tidsforskellen mellem hhv. Grønland og EU-landene (herunder Danmark) med 1 time, så længe EU opretholder sommertidsordningen.

2.2. Overgang til anden tidszone

A) Gældende ret

Det er i § 1, stk. 1, i Inatsisartutlov nr. 31 af 25. november 2022 om tidens bestemmelse fastsat, at den almindelige tid for Grønland følger tidsstandarden og tidszonen UTC -2.

Inatsiartutlovens § 1, stk. 2, bemyndiger dog Naalakkersuisut til at fastsætte regler om, at nærmere angivne områder skal følge en anden tidszone.

Naalakkersuisut har med hjemmel i denne bestemmelse udstedt Selvstyrets bekendtgørelse nr. 8 af 24. marts 2023 om bestemmelsen af tidszonen og mulig sommertid for Danmarkshavn og Pituffik (Thule Air Base). Bekendtgørelsens § 1 overlader det til de relevante rigsmyndigheder at bestemme tidszonen for Danmarkshavn, mens bekendtgørelsens § 2 overlader en tilsvarende kompetence til de relevante amerikanske myndigheder for så vidt angår Thule Air Base (Nu: Pituffik Space Base).

Danmarkshavn følger i medfør heraf tidszonen UTC +0, mens Pituffik Space Base følger tidszonen UTC -4.

Alle øvrige områder af Grønland - herunder også Ittoqqortoormiit, som tidligere har haft egen tidszone - hører i dag under tidszonen UTC -2.

B) Forslagsstillers overvejelser

Grønland overgik den 25. marts 2023, kl. 22.00 til tidszonen UTC -2. Det indebar, at den almindelige tid i Grønland blev rykket 1 time frem.

Grønland blev dermed tidszonemæssig placeret midt mellem østkysten af Nordamerika og vestkysten af Europa, med en tidsforskel til begge sider på 3 timer.

Dette skete ved Inatsisartuts vedtagelse af Naalakkersuisuts forslag til Inatsisartutlov om tidens bestemmelse (EM 2022/17). Det fremgår ikke klart af forarbejderne, hvad der udgjorde baggrunden for Naalakkersuisuts forslag om overgang til tidszonen UTC -2. Naalakkersuisut fremhævede imidlertid i sit forelæggelsesnotat til lovforslaget, at forslaget forventedes at have positive økonomiske konsekvenser for erhvervslivet, særligt luftfarten.

Naalakkersuisut oplyste i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at forslaget ikke forventedes at have konsekvenser for borgerne eller for folkesundheden.

I Island har en arbejdsgruppe under sundhedsministeriet imidlertid i 2018 konkluderet, at forskellen mellem Islands tidszone og soltid øger risikoen for sygdom, forringer skolebørns indlæringssevne, og indebærer en øget forekomst af depression og træthed, navnlig hos børn og unge.

Det har efter Grønlands overgang til tidszonen UTC-2 vist sig, at en del borgere oplever den nye tidszone som problematisk.

I april 2024 blev over 2 uger gennemført en underskriftsindsamling, hvor omkring 3.100 personer tilkendegav deres støtte til dels at overgå til tidszonen UTC-3 (d.v.s. den tidszone, som tidligere var gældende for det meste af Grønland), dels at afskaffe sommertid.

I forbindelse med mediernes omtale af underskriftsindsamlingen har man kunnet læse, at flere har oplevet, at tidszone-ændringen har haft indflydelse på deres børn, som har haft svært ved at falde i søvn om aftenen og svært ved at stå op og gå i skole om morgenen. Man har også kunnet læse, at mange fiskere og fangere i Nordvestgrønland er trætte af at vente til op ad formiddagen, før solen står op, så de kan tage ud på fangst. Omvendt har medierne dog også omtalt sportsudøvere, som er glade for den nuværende tidszone, som har givet flere lyse eftermiddags- og aftentimer, som kan bruges til udendørs aktiviteter.

Høringssvar til EM2024/86 bekræfter, at erhvervslivet har fordele af den nuværende tidszone, og at disse fordele for dele af erhvervslivet er tungtvejende. Det er imidlertid forslagsstillers

opfattelse, at der ikke kan ses bort fra de ulemper, som mange borgere oplever. Erhvervslivets interesser bør tilgodeses, men aldrig på bekostning af hensynet til landets befolkning.

De indhøstede erfaringer taler således for at gå tilbage til tidszonen UTC -3.

Derved vil solen stå højest på himlen omkring kl. 12 i Vestgrønland - men ikke Østgrønland eller Qaanaaq. I Ittoqqortoormiit vil solen stå højest på himlen omkring kl. 10. I Tasiilaq vil solen stå højest på himlen omkring kl. 11. I Qaanaaq vil solen stå højest omkring kl. 14.

De praktiske fordele ved at lade hele Grønland følge samme tidszone, må derfor opvejes mod de ulemper, der for befolkningerne i hhv. Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit måtte være ved at følge en tidszone, som afviger fra soltid.

C) Forslaget

Forslaget fastsætter, hvilken tidsstandard og hvilken tidszone Grønland skal følge. Forslaget fastsætter, at tidsstandarden fortsat er UTC, og at den almindelige tid følger tidszonen UTC - 3.

Grønland følger i dag tidszonen UTC -2. Forslaget indebærer således, at den almindelige tid i Grønland rykkes 1 time tilbage.

Derved vil solen stå højest på himlen omkring kl. 12 i Vestgrønland - men ikke Østgrønland eller Qaanaaq. I Ittoqqortoormiit vil solen stå højest på himlen omkring kl. 10. I Tasiilaq vil solen stå højest på himlen omkring kl. 11. I Qaanaaq vil solen stå højest omkring kl. 14.

Det foreslås på denne baggrund, at tidszoner for hhv. Qaanaaq-, Tasiilaq- og Ittoqqortoormiit-området fastsættes ved bekendtgørelse, efter høring af lokalbefolkningerne, og med virkning fra Inatsisartutlovens ikrafttræden.

Forslaget viderefører endvidere den gældende bemyndigelse til, at Naalakkersuisut kan fastsætte andre tidszoner for nærmere angivne områder i Grønland. Der vil dermed fortsat være mulighed for, at Danmarkshavn og Pituffik Space Base følger andre tidszoner end den almindelige tidszone i Grønland.

I dag er tidsforskellen mellem Grønland og Island, Færøerne og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland 2 timer. Tidsforskellen mellem Grønland og Danmark, Norge, Sverige, Tyskland og andre dele af Vesteuropa 3 timer. Og mellem Grønland og Grækenland, Bulgarien og Rumænien 4 timer. Hvis tidszonen rykkes til UTC -3, som forslaget lægger op til (jf. dog ovenfor om muligheden for, at bestemte områder i landet skal følge en anden tidszone), vil tidsforskellen her øges med 1 time.

På østkysten af Nordamerika, som f.eks. Iqaluit, Quebec, Toronto, Boston, New York, Washington D.C. og Miami, er tidszonen UTC -5. I dag er tidsforskellen mellem Grønland og østkysten af Nordamerika således 3 timer. Hvis Grønland overgår til at følge tidszonen UTC-3, som forslaget lægger op til (jf. dog ovenfor om muligheden for, at bestemte områder i landet skal følge en anden tidszone), vil tidsforskellen her mindskes med 1 time.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Departementet for Finanser og Skatter vurderer i sit høringssvar til lovforslaget at der er en ikke uvæsentlig risiko for, at lovforslaget er forbundet med negative samfundsøkonomiske konsekvenser, herunder at der ud fra et fagligt perspektiv er tale om en unødvendig risiko.

Uddybende bemærker departementet, at et evt. skifte fra UTC-2 til UTC-3 alt andet lige vil påvirke Landskassen negativt. Ændringen øger tidsforskellen til Europa fra 3 til 4 timer, hvilket reducerer samtidigheden i offentligt og kommercielt samarbejde. Det vil i bedste fald medføre en uændret effektivitet, men må alt andet lige forventes at medføre ineffektivitet i sagsbehandling, længere svartider og større behov for forskudt arbejdstid, bl.a. i Selvstyrets administration, sundhedsvæsen og uddannelsessektor.

Samtidig påvirkes transportsektoren negativt, især Air Greenland, da forbindelser til internationale ruter forringes. Det kan gøre Grønland mindre attraktiv for turister og erhvervsliv, hvilket kan reducere indtægtsgrundlaget.

Endvidere har Departementet for Finanser og Skatter i sit høringssvar til EM2024/86 vurderet, at implementering af en tidszoneændring vil kræve betydelige ressourcer til opdatering af IT-systemer, justering af tidsplaner og kommunikation til offentligheden. Det har imidlertid ikke, hverken på grundlag af lovbemærkningerne til den gældende Inatsisartutlov om tidens bestemmelse, eller på grundlag af modtagne høringssvar til nærværende lovforslag, været muligt for forslagsstiller at anslå det nærmere omfang heraf.

Kommunale forvaltningsmyndigheder har i høringssvar til EM2024/86 oplyst, at en tilbagegang til tidszonen UTC-3 kan få betydning for det nødvendige samarbejde med europæiske lande, herunder særligt Danmark. Dette skyldes, at det tidsmæssige vindue til kontakt med myndigheder i disse lande inden for deres kontortid indskrænkes. Overgangen til den nuværende tidszone (UTC-2) angives at have gjort det mærkbart nemmere at afholde møder med samarbejdspartnere uden for Grønland, hvor det tidligere kunne være nødvendigt at stå op om natten for at nå et møde. Samme vurdering har Department for Boliger og Infrastruktur i høringssvar til EM2024/86.

Kommunale forvaltningsmyndigheder har endvidere i høringssvar til EM2024/86 oplyst, at forslaget kan indskrænke mulighederne for samme dags forbindelser i luftfarten og dermed medføre øgede omkostninger ift. rejsetid og ophold.

Departementet for Sundhed og Personer med Handicap vurderer i sit høringssvar til lovforslaget, at forslaget vil have afledte konsekvenser for sundhedsvæsenet, primært af betydning for de patienter, som behandles i udlandet.

Såfremt tidszonen ændres til UTC-3, giver det en times mindre fælles arbejdstid med det grønlandske patienthjem i Danmark og de hospitaler og sundhedsrelaterede institutioner, som der samarbejdes med i Danmark. Dette er af væsentlig betydning for det helt nødvendige samarbejde, der aktuelt er mellem det grønlandske sundhedsvæsen og de udenlandske samarbejdspartnere.

Samarbejdet vedrører ikke kun patienter, som behandles i Danmark, men også et tiltagende antal kontakter om konkret samarbejde med udenlandske hospitaler om diagnostiske undersøgelser og rådgivning vedrørende konkrete patienter, som er forblevet i Grønland.

Afskaffelsen af sommertid for Grønland vil i syv-måneders perioden fra slutningen af marts til slutningen af oktober medføre, at tidsforskellen mellem Grønland og Danmark i denne del af året vil øges til fem timer. Ved fem timers tidsforskel må patienter, som skal behandles i Danmark, forventes at ankomme så sent om aftenen, at de ikke kan forventes at kunne blive behandlet dagen efter.

Den nuværende tidsforskel medfører, at medarbejdere og vikarer, der har været i Danmark ofte har ”jet-lag” og derfor ikke yder optimalt fra første dag. Ved en tidsforskel på fem timer må tabet af effektiv arbejdstid som følge af ”jet-lag” forventes at stige.

Tilsvarende har Peqqinnissaq Pillugu Kattuffiit (PPK) – Det Grønlandske Sundhedskartel ~~har~~ i sit høringssvar til EM2024/86 oplyst, at den nuværende tidszone har givet PPK’s medlemmer en times ekstra fælles arbejdstid med det grønlandske patienthjem i Danmark og de hospitaler, som der samarbejdes med i Danmark. Den nuværende ordning har således givet medlemmerne større mulighed for faglig sparring i riget, samt gjort koordinering med sundhedsvæsenet i Danmark nemmere, hvilket har medført en reduktion i ventetiden på sundhedsmæssig behandling for nogle patienter.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Det var Naalakkersuisuts vurdering, at overgangen til den nuværende tidszone (UTC -2) måtte forventes at have positive økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet. Forslaget om en tilbagevenden til den tidligere tidszone (UTC -3) må på den baggrund forventes at kunne indebære negative økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet. Høringssvar til lovforslaget såvel som til EM2024/86 bekræfter denne forventning.

Særligt Air Greenland må forventes at blive ramt af negative konsekvenser, jf. nedenfor.

Også for andre dele af erhvervslivet angives den foreslåede ændring af tidszone imidlertid at indebære ulemper.

GrønlandsBANKEN har i høringssvar til lovforslaget såvel som til EM2024/86 oplyst, at størstedelen af Grønlands pengeoverførsler bliver overført til Europa, og at den foreslåede ændring af tidszone vil give bankerne her i landet en time mindre til at gennemføre disse transaktioner, inden europæiske banker lukker. Det samme gælder ved handel med værdipapirer på europæiske fondsbørser.

GrønlandsBANKEN har desuden tilknyttet en række supporttilbud via sine europæiske samarbejdspartnere. Denne supportmulighed vil blive afkortet med en time, hvis lovforslaget vedtages.

Tilsvarende henvises til Bankiviks høringssvar til lovforslaget.

Yderligere fremgår det af modtagne høringssvar til EM2024/86 (Grønlands Erhverv, GrønlandsBANKEN og IT-virksomheden Modulo ApS), at den gennemførte ændring af tidszone til den nuværende har påført særligt IT-virksomheder og banker udgifter til omstilling af systemer, som anvender tidsstyring, og at det samme vil gælde yderligere en tidszoneændring. Tilsvarende oplyser Asiaq i sit høringssvar til lovforslaget, at en tidszoneændring vil påføre Asiaq ekstraomkostninger til teknisk omstilling af systemer. Det har ikke, hverken på grundlag af lovbemærkningerne til den gældende Inatsisartutlov om tidens bestemmelse, eller på grundlag af modtagne høringssvar til EM2024/86, været muligt for forslagsstiller at anslå det nærmere omfang af disse udgifter. Grønlands Erhverv vurderer imidlertid i sit høringssvar til lovforslaget, at det samlet set vil kunne dreje sig om millioner.

Endelig gælder som et generelt vilkår for de dele af erhvervslivet, som har samarbejdspartnere i Danmark eller øvrige dele af Europa, at den forøgelse af tidsforskellen hertil, som forslaget vil indebære, mindsker den tid, som er til rådighed til online-møder og anden kontakt med disse samarbejdspartnere. En forøgelse af tidsforskellen vil desuden yderligere vanskeliggøre medarbejderes deltagelse i online-kurser, som udbydes i Danmark eller det øvrige Europa, og som typisk starter først på dagen.

Særligt for Air Greenland må forslaget om ændring af tidszone dog som nævnt forventes at indebære negative økonomiske konsekvenser.

Baggrunden er, at internationale regler på luftfartsområdet kræver betydeligt længere hviletid for flybesætningen ved flyvninger, som foregår over 4 eller flere tidszoner. Omkostninger ved flyvninger under 4 tidszoner er derfor mindre. Den påbudte hviletid - og derved også omkostningerne - ved flyvninger over flere tidszoner øges desuden ved større forsinkelser, f.eks. på grund af vejforhold.

Den nuværende tidszone (UTC-2) gør det muligt på ruter over Atlanten at lade fly og besætning overnatte i Grønland og flyve igen næste morgen, ligesom det giver mulighed for at basere besætninger i Grønland og dermed øge andelen af lokal arbejdskraft på sigt.

Den foreslåede ændring af tidszonen indebærer, at denne mulighed igen falder bort. Dette vil for Air Greenland indebære ikke blot øgede omkostninger, men også en mere begrænset fartplan, og dermed udsigt til mindre vækst. Air Greenland vurderer, i sit høringssvar til forslaget, at de kortsigtede økonomiske konsekvenser for selskabet vil være et tab af passager-vækst for et tocifret millionbeløb. Også på længere sigt forventes økonomiske konsekvenser i form af væksttab og øgede omkostninger. Der henvises uddybende til Air Greenlands høringssvar.

Flere høringsparter (bl.a. Departement for Boliger og Infrastruktur og Departementet for Erhverv, Handel, Råstoffer, Justitsområdet og Ligestilling) har i høringssvar til EM2024/86 peget på, at dette kan få afledte konsekvenser for turisterhvervet.

Greenland Airports Mittarfeqarfiit har i sit høringssvar til lovforslaget gjort opmærksom på, at eventuelle økonomiske konsekvenser for luftfartsselskaber vil kunne have betydning for såvel opretholdelsen af eksisterende ruter som muligheden for at tiltrække nye ruter, og dermed også for de økonomiske forudsætninger for de nye lufthavne i Grønland.

Departement for Fiskeri og Fangst har desuden i høringssvar til EM2024/86 peget på afledte konsekvenser for eksport af levende fiskeriprodukter til Danmark og Europa, som ligeledes begunstiges af den mindskede tidsforskel. Der er i 2024 gjort forsøg med flyfragt af levende snekrabber, fersk fisk og frisk stenbiderrogn ud af Grønland, og Air Greenland har tidligere udtrykt forventning om fra 2025 at kunne fragte op til 100 tons heraf om ugen. Denne forventning var imidlertid baseret på selskabets fartplan for 2025, hvor selskabet flyver internationalt til og fra Nuuk 5-7 gange om ugen. Air Greenland har i sit høringssvar til EM2024/86 oplyst, at en tilbagevenden til tidszone UCT-3 vil indebære en mere begrænset fartplan.

Vedrørende forslagets (samlede) økonomiske konsekvenser for erhvervslivet bemærker Departementet for Erhverv, Råstoffer, Energi, Justitsområdet og Ligestilling i sit høringssvar til lovforslaget, at gennemførelse af en evaluering være nødvendig for at kunne give et retvisende billede af heraf.

Endelig kan nævnes, at flere høringsparter (Departementet for Finanser og Skatter, Grønlands Erhverv og Visit Greenland) har peget på risikoen for indirekte økonomiske konsekvenser som følge af gentagne ændringer i de lovgivningsmæssige rammer på området. Gentagne ændringer vil således kunne skabe usikkerhed om vilkår og derved undergrave tilliden til investeringsklimaet i Grønland. Særligt fremhæver Visit Greenland, at turismeerhvervet er afhængigt af stabile og forudsigelige rammer.

Forslaget om afskaffelse af sommertiden må på baggrund af indkomne høringssvar ligeledes forventes at have visse negative økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet.

Afskaffelsen af sommertid for Grønland vil således hvert år i perioden mellem sidste søndag i marts og sidste søndag i oktober øge tidsforskellen mellem hhv. Grønland og EU-landene med 1 time. Også i forhold til øvrige lande, som er omfattet af sommertidsordninger, vil afskaffelsen af sommertid for Grønland påvirke tidsforskellen en del af året. På verdensplan har omkring 70 lande i dag sommertid. Grønlands samhandel og samfærdsel med disse lande må antages i et vist omfang at kunne besværliggøres af den periodevise ændring i tidsforskel, som vil være en konsekvens af forslaget.

Grønlands Erhverv vurderer i høringssvar til EM2024/86, at det vil kunne være direkte skadeligt for samarbejdet med vores primærmarkeder i Europa og Danmark, at Grønland med den foreslåede ændring til tidszone UTC -3 samt afskaffelse af sommertid i perioder vil have 5 timers tidsforskel ift. Europa/Danmark.

Tusass vurderer i høringssvar til lovforslaget såvel som til EM2024/86, at afskaffelse af sommertid vil have en række uheldige konsekvenser for Tusass, hvis det ikke er koordineret med Danmark, øvrige skandinaviske og europæiske lande. Tusass anfører i den forbindelse, at forskellige tidsregler i Grønland og Danmark vil komplicere tidsstyring og hæmme Tusass' evne til effektivt at koordinere projekter og daglige operationer.

IT-virksomheden Modulo ApS anfører i høringssvar til EM2024/86 tilsvarende, at afskaffelsen af sommertiden vil skabe unødigt forvirring og komplicere internationale forbindelser, hvilket især vil påvirke de borgere og virksomheder, der arbejder tæt sammen med partnere i forskellige tidszoner.

Air Greenland oplyser i sit høringssvar til forslaget, at en afskaffelse af sommertids-ordningen for Grønland, uden en samtidig afskaffelse af sommertids-ordningen i Europa, kan have store konsekvenser for afvikling af luftfart mellem Grønland og Europa.

5. Konsekvenser for miljø, natur og folkesundhed

Forslaget om tilbagevenden til tidszonen UTC -3 forventes ikke at have konsekvenser for miljø og natur.

For så vidt angår folkesundhed er der grund til at antage, at forslaget om tilbagevenden til tidszonen UTC -3 vil kunne have positive konsekvenser, om end formentlig kun af mindre omfang.

I Island har en arbejdsgruppe under sundhedsministeriet således i 2018 konkluderet, at forskellen mellem Islands tidszone og soltid øger risikoen for sygdom, forringer skolebørns

indlæringssevne, og indebærer en øget forekomst af depression og træthed, navnlig hos børn og unge.

Tilsvarende oplyser Landslægeembedet i sit høringssvar til lovforslaget, at der findes en række internationale studier, som har undersøgt geografisk placering inden for en tidszone og sammenhæng med f.eks. søvn-mængde, indlærning, og visse helbredsparametre. Disse peger i nogle tilfælde på, at stor forskel mellem soltid og klokkeslet kan påvirke trivsel og sundhed, men sammenhænge er komplekse og vanskelige at generalisere til grønlandske forhold.

Sammenfattende vurderer Landslægeembedet, at der ud fra et forsigtighedsprincip kan være sundhedsmæssige fordele ved, at tidszonen tilnærmes solens rytme, men at evidensgrundlaget fortsat er begrænset.

Forslaget om afskaffelse af sommertiden forventes ikke, eller kun i meget beskedent omfang at have negative konsekvenser for miljø og natur, i form af øget CO₂-udledning.

Den energibesparende effekt af sommertid vurderes således at være ret begrænset, hvilket hænger sammen med, at man i dag bruger mindre strøm til belysning end tidligere, grundet udbredelsen af spare-pærer og LED-belysning.

DONG Energy vurderede i 2012, at sommertids-ordningen kun indebærer en samlet årlig besparelse omkring én procent af elforbruget i Danmark. Der er – så vidt vides – ikke gennemført undersøgelser til belysning af, i hvilket omfang ordningen indebærer energibesparelse her i landet. Også her i landet må en afskaffelse af sommertiden dog forventes at medføre en minimal forøgelse af elforbruget.

Der skal i den forbindelse også bemærkes, at mere end 65% af Grønlands elforbrug i dag er baseret på vandkraft, og derfor ikke indebærer udledning af CO₂.

For så vidt angår folkesundhed er der grund til at antage, at forslaget om afskaffelse af sommertiden vil kunne have positive konsekvenser, om end formentlig kun af mindre omfang.

En række videnskabelige undersøgelser har således påvist, at tidsskifte kan indebære en helbreds-mæssig belastning. Disse effekter antages at være knyttet til søvnforstyrrelse og ændring af den biologiske rytme.

Til eksempel kan nævnes, at forskere fra University of Colorado har undersøgt antallet af indlæggelser umiddelbart før overgangen til sommertid og vintertid og mandagen umiddelbart efter, gennem 4 år. Undersøgelsen, som er fra 2014, påviser en 24 procent større risiko for, at man får hjerteproblemer på mandagen efter skiftet til sommertid, end på andre mandage. Til

gengæld reduceres risikoen for at få et hjerteanfald med 21 procent mandagen efter overgang til vintertid - hvor dagen bliver en ekstra time længere.

Nævnes kan også en undersøgelse fra det svenske Karolinska Institutet, offentliggjort 2008 i tidsskriftet New England Journal of Medicine. Denne undersøgelse viser, at antallet af blodpropper i hjertet i Sverige i gennemsnit stiger med omkring fem procent den første uge af sommertiden. Til gengæld medfører overgangen til vintertid en reduktion i risikoen for blodpropper mandagen efter. Samlet set er den nedsatte risiko i forbindelse med overgangen til vintertid dog mindre end den øgede risiko, der er forbundet med skiftet til sommertid.

Ikke alle studier af negative konsekvenser i forbindelse med sommertidsordningen er dog entydige, og visse undersøgelser er omtvistede.

Landslægeembedet vurderer i sit høringssvar til lovforslaget, at det er rimeligt at antage, at en afskaffelse af sommertid – og dermed af de halvårslige skift i klokketid – kan have en positiv effekt på befolkningens søvn og døgnrytme, men at eventuelle sundhedseffekter formentlig vil være begrænsede.

6. Konsekvenser for borgerne

Ved Inatsisartutlovens ikrafttræden den 24. oktober 2026, kl. 24.00 overgår Grønland til permanent vintertid (normaltid). Grønland skifter samtidig tidszone fra UTC -2 til UTC -3 (eventuelt med undtagelse af områderne Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit, for hvilke der kan fastsættes særlige tidszoner).

Klokken vil derfor den 24. oktober 2026, kl. 24.00 skulle stilles 2 timer tilbage, til kl. 22.00.

Såvel forslaget om overgang fra tidszonen UTC -2 til UTC -3, som forslaget om afskaffelse af sommertid vil – set over året – øge det samlede antal af lyse morgen- og formiddagstimer, og tilsvarende mindske det samlede antal lyse eftermiddags- og aftentimer.

Sundhedsdepartementet har i et høringssvar til EM2024/86 oplyst, at forskning påviser, at de lyse eftermiddage/ aftentimer kan øge det antal timer, som borgerne bruger på udendørsaktiviteter.

Forslaget om afskaffelse af sommertid vil til gengæld indebære, at borgerne ikke mere udsættes for gener ved skift mellem sommer- og vintertid (normaltid) som følge af søvnforstyrrelse og ændring af den biologiske rytme.

7. Andre væsentlige konsekvenser

Forslaget forventes ikke at have andre væsentlige konsekvenser.

8. Høring af myndigheder og organisationer mv.

Forslaget har været i offentlig høring på Inatsisartuts hjemmeside i perioden 30. juni til 4. august 2025.

Forslaget er derudover blevet sendt direkte til følgende:

Myndigheder: Formandens Departement, Departementet for Finanser og Skatter, Departementet for Erhverv, Råstoffer, Energi, Justitsområdet og Ligestilling, Departement for Udenrigsanliggender og Forskning, Departementet for Børn, Unge og Familier, Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Departementet for Fiskeri, Fangst, Landbrug og Selvforsyning, Departement for Natur og Miljø, Departementet for Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender, Departementet for Sundhed og Personer med handicap, Departement for Boliger og Infrastruktur, Kommune Kujalleq, Kommuneqarfik Sermersooq, Qeqqata Kommunia, Kommune Qeqertalik, Avannaata Kommunia, Rigsombudsmanden.

Selskaber: Air Greenland, Boligselskabet INI, Great Greenland, Greenland Oil Spill Response, Nalik Ventures, Illuut, KNI, NunaGreen, Royal Arctic Line, Royal Greenland, Tusass, Visit Greenland, BankNordik, GrønlandsBANKEN, Polar Seafood, Inu:IT, Comby, Permagreen.

Organisationer og andre: Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (KNAPK), Qaleralinniat Aalisagarniallu Kattuffiat (QAK), Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (SQAPK), Grønlands Erhverv, Akademikernes Sammenslutning i Grønland (ASG), Lærernes Fagforening i Grønland (IMAK), Nunatsinni Perorsaasut Kattuffiat (NPK), Peqqinnissaq Pillugu Kattuffiit (PPK), Sulinermik Inuussutissarsiuteqartut Kattuffiat (SIK), Sulisunik Siulersuisut Kattuffiat (SSK).

Høringssvarene gennemgås i høringssvarsnotatet. Der henvises til bilag 2.

Bemærkninger til forslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Bestemmelsen viderefører den gældende Inatsisartutlovs § 1, stk. 1-2, med den ændring, at den almindelige tidsstandard og tidszone for Grønland fastsættes til UTC-3.

Som noget nyt, forpligter bestemmelsen samtidig Naalakkersuisut til, efter høring af lokalbefolkningerne, at fastsætte regler om, hvilke tidszoner områderne Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit skal følge. Reglerne fastsættes ved bekendtgørelse, med virkning fra Inatsisartutlovens ikrafttræden.

Bestemmelsen viderefører endvidere den gældende Inatsisartutlovs § 1, stk. 3, med den ændring, at Naalakkersuisut alene bemyndiges til at fastsætte regler om sommertid for Danmarkshavn og Pituffik Space Base. Derved afskaffes sommertid for øvrige dele af Grønland.

Til § 1, stk. 1

I stk. 1 fastsættes, at den almindelige tidsstandard og tidszone for Grønland fremover bliver UTC-3. I dag er den UTC-2.

Til § 1, stk. 2

Bestemmelsen forpligter Naalakkersuisut til, efter høring af lokalbefolkningerne, at fastsætte regler om, hvilke tidszoner områderne Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit skal følge. Reglerne fastsættes ved bekendtgørelse, med virkning fra Inatsisartutlovens ikrafttræden.

Bestemmelsen foreskriver ikke nogen bestemt høringsform. Det vil således være op til Naalakkersuisut, i hvilken form høringerne skal gennemføres. Høringerne vil f.eks. kunne gennemføres ved afholdelse af lokale vejledende folkeafstemninger, men også f.eks. ved lokale borgermøder.

”Områderne Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit” omfatter de pgl. byer med tilhørende bygder. Pituffik Space Base er i denne sammenhæng ikke omfattet af Qaanaaq-området.

Det forudsættes, at høringerne gennemføres separat for hvert af de 3 i bestemmelsen nævnte områder (Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit).

Kravet om lokale høringer fritager ikke Naalakkersuisut fra ved opslag på høringsportalen at gennemføre sædvanlig (landsdækkende) høring vedr. det bekendtgørelsesudkast, som udfærdiges på grundlag af de afholdte lokale høringer.

Til § 1, stk. 3

Bestemmelsen viderefører den gældende Inatsisartutlovs § 1, stk. 2, som bemyndiger Naalakkersuisut til at fastsætte regler om, at nærmere angivne områder skal følge en anden tidszone end den almindelige tidszone UTC-3.

Naalakkersuisut har med hjemmel i den gældende bemyndigelse udstedt Selvstyrets bekendtgørelse nr. 8 af 24. marts 2023 om bestemmelsen af tidszonen og mulig sommertid for Danmarkshavn og Pituffik (Thule Airbase).

I dag er der dermed 2 områder, der har en anden tidszone end den almindelige, som pt. er UTC-2. Det drejer sig om Danmarkshavn, som har tidszonen UTC+0, og Pituffik Space Base, som har tidszonen UTC-4. Der er ikke tiltænkt nogen ændring af tidszonerne for disse områder.

Til § 1, stk. 4

Bestemmelsen bemyndiger Naalakkersuisut til at fastsætte regler om sommertid for Danmarkshavn og Pituffik Space Base.

Som bemyndigelsen er affattet, vil Naalakkersuisut ikke kunne fastsætte regler om sommertid for andre dele af Grønland eller for hele Grønland.

Til § 2

Til stk. 1

Det foreslås, at Inatsisartutloven træder i kraft den 24. oktober 2026, kl. 24.00.

Til stk. 2

Det foreslås, at Selvstyrets bekendtgørelse nr. 15 af 27. marts 2024 om sommertid ophæves ved denne Inatsisartutlovs ikrafttræden.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov	
Gældende formulering	Lovforslaget
	§ 1 I Inatsisartutlov nr. 31 af 25. november 2022 om tidens bestemmelse foretages følgende ændringer:
§ 1. Den almindelige tid for Grønland følger tidsstandarden og tidszonen UTC -2. <i>Stk. 2.</i> Naalakkersuisut kan fastsætte regler om, at nærmere angivne områder skal følge en anden tidszone end den fastsat i stk. 1. <i>Stk. 3.</i> Naalakkersuisut kan fastsætte regler om sommertid.	1. § 1 affattes således: ” § 1. Den almindelige tid for Grønland følger tidsstandarden og tidszonen UTC -3. <i>Stk. 2.</i> Naalakkersuisut fastsætter efter høring af lokalbefolkningerne og med virkning fra denne Inatsisartutlovs ikrafttræden regler om, hvilke tidszoner områderne Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit skal følge. <i>Stk. 3.</i> Naalakkersuisut kan fastsætte regler om, at andre, nærmere angivne områder skal følge en anden tidszone end den fastsat i stk. 1. <i>Stk. 4.</i> Naalakkersuisut kan fastsætte regler om sommertid for Danmarkshavn og Pituffik Space Base.”
	§ 2 Denne Inatsisartutlov træder i kraft den 24. oktober 2026, kl. 24.00. <i>Stk. 2.</i> Samtidig ophæves Selvstyrets bekendtgørelse nr. 15 af 27. marts 2024 om sommertid.

Høringsnotat

Høring af myndigheder og organisationer med videre

Et lovudkast har i perioden 30. juni 2025 til 4. august 2025 været i offentlig høring på Inatsisartuts hjemmeside.

Lovudkastet har desuden været i høring hos følgende myndigheder og organisationer med videre:

Myndigheder: Formandens Departement, Departementet for Finanser og Skatter, Departementet for Erhverv, Råstoffer, Energi, Justitsområdet og Ligestilling, Departement for Udenrigsanliggender og Forskning, Departementet for Børn, Unge og Familier, Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Departementet for Fiskeri, Fangst, Landbrug og Selvforsyning, Departement for Natur og Miljø, Departementet for Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender, Departementet for Sundhed og Personer med handicap, Departement for Boliger og Infrastruktur, Kommune Kujalleq, Kommuneqarfik Sermersooq, Qeqqata Kommunia, Kommune Qeqertalik, Avannaata Kommunia, Rigsombudsmanden.

Selskaber: Air Greenland, Boligselskabet INI, Great Greenland, Greenland Oil Spill Response, Nalik Ventures, Illuut, KNI, NunaGreen, Royal Arctic Line, Royal Greenland, Tusass, Visit Greenland, BankNordik (Bankivik), GrønlandsBANKEN, Polar Seafood, Inu:IT, Comby, Permagreen.

Organisationer og andre: Kalaallit Nunaanni Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (KNAPK), Qaleralinniat Aalisagarniallu Kattuffiat (QAK), Sinerissap Qanittuani Aalisartut Piniartullu Kattuffiat (SQAPK), Grønlands Erhverv, Akademikernes Sammenslutning i Grønland (ASG), Lærernes Fagforening i Grønland (IMAK), Nunatsinni Perorsaasut Kattuffiat (NPK), Peqqinnissaq Pillugu Kattuffiit (PPK), Sulinermik Inuussutissarsiuqatut Kattuffiat (SIK), Sulisunik Siulersuisut Kattuffiat (SSK).

Forslagsstiller har modtaget høringssvar fra følgende myndigheder og organisationer med videre:

Departementet for Finanser og Skatter, Formandens Departement, Departement for Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender, Departementet for Erhverv, Råstoffer, Energi, Justitsområdet og Ligestilling, Departementet for Sundhed og Personer med Handicap, Landslægeembedet, Departementet for Boliger, Infrastruktur og Yderdistrikter, Kommuneqarfik Sermersooq, herunder Lokaludvalget Ittoqqortoormiit, GrønlandsBanken, Bankivik, Air Greenland, Greenland Airports Mittarfeqarfiit, Visit Greenland, Tusass, Grønlands Erhverv og SIK.

Høringssvaret fra Grønlands Erhverv var vedlagt en bekymringsskrivelse underskrevet af repræsentanter for følgende virksomheder og organisationer m.v:

Lasø A/S, Nan VVS og Maler APS, Nanoq ApS, Tusass A/S, Albatros Arctic Circle ApS, Liberale Erhverv, Ini A/S, Masanti A/S, GrønlandsBanken, Grønlands Erhverv, Hotel Hans Egede A/S, Blue Water Greenland, Hotel Søma, Arctic Law Greenland, ApS, Michaxi, Permagreen Grønland A/S, Pascucci, Esmeralda, Esme Lounge, Arctic Star ApS, Polar Seafood Greenland A/S, KJ Greenland A/S, Pisiffik A/S, GreenRoc Strategic Materials Plc, Qaarpiaq ApS, Arctic Star ApS, Sirius Greenland ApS, BDO Statsautoriseret Revisionsaktieselskab, Comby, Qarlut Vonin, Polar El A/S, Nanco ApS, Asiaq, VR Travel, 2+ Revision Statsautoriserede Revisorer ApS, Hotel Kap Farvel ApS, Qaqortoq Lodges ApS, Qaqortoq PBH ApS, Oliecompagniet ApS, Sydgrønlands El og VVS ApS, Arctic Wool ApS, KE Bolig ApS, Kaataq El ApS, Sisimiut Tømrer- og Snedkervirksomhed ApS, samt Grønlands Ejendomsselskab. Bekymringsskrivelsen var desuden underskrevet af 1 privat borger (Nuuni Lynge).

Yderligere var høringssvaret fra Grønlands Erhverv vedlagt individuelle tilkendegivelser fra Grønlands Idrætsforbund og fra Grønlands Ejendomsselskab. Også bekymringsskrivelsen fra Asiaq var tilføjet en individuel tilkendegivelse.

Forslagsstiller har endelig modtaget høringssvar fra i alt 37 borgere:

Nungunu Olsen, Peter Josefsen, Arne Rafaelsen, Erena Kristensen, Søren Hald Møller, Julia Zeeb Bech, Else Løvstrøm, Jonna Jakobsen Olsen, Else Ostermann, Maria Panìnguaàk Kjørulff, Susanne Kjørulff, Karoline Rehtmar Josefsen, Pipaluk Heilmann, Karen Nielsen, Aqqaluk Danielsen, Anna Sara Dalager, Enok Ummaaqa Sadorana, Kitdlaq Jørgensen, Jakku Møller, Luise Larsen, Jens Ottosenm-Kristiansen, Ilannguaq (Efternavn ikke oplyst), Efraim Nathansen, Sorlannguaq Davidsen, Kiu Preben Kivioq, Najattannguaq Enoksen, Ane Petersen, Gerda Jeremiassen, Dan Frederik Thomassen, Ulloriaq Grønvold, Valentine Heilmann, Winnie Larsen, Sara Lange Larsen, Lone Lange Larsen, Ane Sofie Petersen Heilmann, Aviak Lange Nielsen samt Sacha Schjøtt.

Forslagsstiller takker for de modtagne høringssvar, som er refereret nedenfor.

Høringssvarene har givet anledning til opdatering og udbygning af de almindelige bemærkninger afsnit om forslaget konsekvenser, men har ikke medført ændring af lovforslagets bestemmelser.

Departementet for Finanser og Skatter

Departementet for Finanser og Skatter bemærker indledende, at der i lovforslaget henvises til, at 3.100 personer på baggrund af en internetkampagne har tilkendegivet deres ønske om at skifte tidszone. Dette udgør dog efter departementets opfattelse ikke i sig selv et sagligt argument for den foreslåede ændring. Departementet finder, at det i stedet er væsentligt at vurdere konsekvenserne den foreslåede ændring.

Departementet bemærker herom, at den foreslåede ændring alt andet lige vil modarbejde mulighederne for samarbejde mellem grønlandske og europæiske virksomheder og administrationer.

Departementet bemærker endvidere, at loven i sin nuværende form alene har været gældende siden d. 28. oktober 2023, og at en ny ændring potentielt bidrager til at signalere, at reguleringen i Grønland ustabil og omskiftelig.

Departementet vurderer på den baggrund, at der er en ikke uvæsentlig risiko for, at lovforslaget er forbundet med negative samfundsøkonomiske konsekvenser, herunder at der ud fra et fagligt perspektiv er tale om en unødvendig risiko.

Uddybende bemærker departementet, at et evt. skifte fra UTC-2 til UTC-3 alt andet lige vil påvirke Landskassen negativt. Ændringen øger tidsforskellen til Europa fra 3 til 4 timer, hvilket reducerer samtidigheden i offentligt og kommercielt samarbejde. Det vil i bedste fald medføre en uændret effektivitet, men må alt andet lige forventes at medføre ineffektivitet i sagsbehandling, længere svartider og større behov for forskudt arbejdstid, bl.a. i Selvstyrets administration, sundhedsvæsen og uddannelsessektor.

Samtidig påvirkes transportsektoren negativt, især Air Greenland, da forbindelser til internationale ruter forringes. Det kan gøre Grønland mindre attraktiv for turister og erhvervsliv, hvilket kan reducere indtægtsgrundlaget. Dertil kommer tekniske og administrative udgifter til systemtilpasninger og informationskampagner.

Selvom ændringen giver lidt mere dagslys om morgenen i vinterhalvåret, vurderer departementet således, at dette ikke opvejes af de negative konsekvenser forbundet med forslaget, herunder især dårligere vilkår for erhvervslivet, lavere offentligt serviceniveau og mere usikkert investeringsklima som følge af signalet om, at regulering i Grønland er ustabil og omskiftelig.

Departementet finder derimod, at en evaluering af loven evt. kan overvejes.

Formandens Departement

Formandens Departement bemærker indledende, at Inatsisartutlov om tidens bestemmelse har været gældende siden den 25. marts 2023, det vil sige i lidt over 2 år. Et forslag om at ændre tidsbestemmelsen igen efter så kort tids forløb, skaber byrder for den befolkning, det erhvervsliv og de internationale samarbejdspartnere, der er nødt til at indrette sig efter disse

regler. Når det handler om landets tidsregning, bør lovgivningen holdes fri for omvæltninger, så lovgivningen sikrer stabilitet.

Tidsregningens stabilitet er nødvendig, da rejser, trafik og samhandel hen over landegrænser ville blive nær umulige at afvikle på sikker vis, hvis lande ændrer deres tidslovgivning med få års mellemrum.

Formandens Departement bemærker yderligere, at den begrundelse, der er anført for ændringsønsket, intet nyt indeholder i forhold til de oplysninger, der forelå ved den enstemmige vedtagelse af de nugældende regler i Inatsisartut i 2023. Departementet mener ikke, at det kan være uventet, at der findes forskellige holdninger i befolkningen til, hvordan tiden bør fastsættes. Gentagne ændringer af lovgivningen vil ikke kunne ændre herved, da der altid vil være dele af befolkningen, der foretrækker en anden ordning end den gældende.

Endelig bemærker Formandens Departement, at forslagsstiller lægger op til, at lovgiveren skal overlade det til befolkningen i hhv. Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit at tage stilling til, hvilken tidsregning der skal gælde for disse områder. Formandens Departement oplyser, at befolkningen i disse områder i forbindelse med ændringen faktisk blev spurgt, og deres ønske om at anvende samme tidszone som resten af landet er blevet fulgt. (Qaanaaq og Tasiilaq har forud for de nugældende regler haft samme tidszone som Vestgrønland. Ittoqqortoormiit var forskudt med 1 time).

På denne baggrund kan Formandens Departement ikke tilslutte sig, at forslaget nyder fremme.

Departement for Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender

Departement for Sociale Anliggender, Arbejdsmarked og Indenrigsanliggender bemærker, at lovforslaget indeholder en forpligtelse til at gennemføre en lokal høring for områderne Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit, før der ved bekendtgørelse fastsættes særskilte tidszoner for disse områder.

Lovforslaget foreskriver ikke en bestemt høringsform, men åbner for mulighed for fleksible løsninger såsom borgermøder eller vejledende folkeafstemninger.

Departementet anbefaler, at Naalakkersuisut i forbindelse med udmøntningen af høringsforpligtelsen:

- a) sikrer, at høringerne gennemføres med tilstrækkelig lokal forankring og gennemsigtighed,
- b) overvejer kommunernes rolle som lokal myndighed og eventuel medvirken ved tilrettelæggelse og afvikling af høringerne, og
- c) tager højde for sproglige og kulturelle forhold, herunder tilgængeligheden af information.

Departementet bemærker endvidere, at ændringer i tidszone og afskaffelse af sommertid kan have afledte konsekvenser for kommunernes tilrettelæggelse af arbejdstider, mødeplanlægning og servicevinduer.

Departementet anbefaler hertil, at Naalakkersuisut i implementeringsfasen inddrager kommunerne og sikrer, at der udarbejdes vejledningsmateriale, som understøtter en smidig overgang.

Departementet har ikke yderligere bemærkninger.

Departementet for Erhverv, Råstoffer, Energi, Justitsområdet og Ligestilling

Departementet for Erhverv, Råstoffer, Energi, Justitsområdet og Ligestilling er af den opfattelse, at den nye tidszone har været et positivt tiltag, da det har bragt landet tættere på de primære handelspartnere, som er landene i EU. Ændringen til UTC -2 har dermed gjort det nemmere at koordinere med lande i EU, og det har herunder været positivt for blandt andre Air Greenland med deres flyoperationer.

Det er ikke klarlagt, hvor stor en betydning en tidszoneændring tilbage til UTC -3 vil have for erhvervet, og her vil en nærmere evaluering være nødvendig for at kunne give et retvisende billede af konsekvenserne.

Departementet bemærker i relation hertil, at den nye tidszone har kun været implementeret i kort tid, ca. 2,5 år, hvilket gør, at det har været svært at se de fulde effekter heraf. Departementet vurderer således, at den nye tidszone bør have været i effekt i en længere periode, for at effekterne vil kunne evalueres.

Departementet er positivt overfor en evaluering. Departementet er ikke positivt overfor ændring af tidszone til UTC -3.

Departementet mener således, at der bør udføres en evaluering, og før en sådan bliver foretaget, er Departementet afvisende over for forslaget. Evalueringen skal kortlægge flere områder, som ville blive påvirket af den foreslåede ændring, samt de økonomiske konsekvenser heraf.

Departementet for Sundhed og Personer med Handicap

Departementet for Sundhed og Personer med Handicap noterer sig, at forslaget indebærer, at Grønland overgår til tidszonen UTC-3 med mulighed for lokale tilpasninger i visse områder. Forslaget indebærer endvidere, at sommertids-ordningen afskaffes.

Departementet bemærker, at forslaget vil have nogle afledte konsekvenser for sundhedsvæsenet, primært af betydning for de patienter, som behandles i udlandet.

Såfremt tidszonen ændres til UTC-3, giver det en times mindre fælles arbejdstid med det grønlandske patienthjem i Danmark og de hospitaler og sundhedsrelaterede institutioner, som der samarbejdes med i Danmark. Dette er af væsentlig betydning for det helt nødvendige samarbejde, der aktuelt er mellem det grønlandske sundhedsvæsen og de udenlandske samarbejdspartnere.

Samarbejdet vedrører ikke kun patienter, som behandles i Danmark, men også et tiltagende antal kontakter om konkret samarbejde med udenlandske hospitaler om diagnostiske undersøgelser og rådgivning vedrørende konkrete patienter, som er forblevet i Grønland.

Afskaffelsen af sommertid for Grønland vil i syv-måneders perioden fra slutningen af marts til slutningen af oktober medføre, at tidsforskellen mellem Grønland og Danmark i denne del af året vil øges til fem timer. Dette vil i praksis betyde, at der kun vil være fælles normal arbejdstid i de to lande i ca. 2½ time per dag.

Et omtrent tilsvarende forslag har tidligere været i høring (EM 2024/86). Af det fremsendte materiale fremgår det, at Air Greenland har oplyst, at ændringer af aktuel status må forventes at medføre reduktion af serviceniveauet på grund af udfordringer med hviletidsbestemmelser mv., som bl.a. vil medføre, at fly ikke kan forblive i Grønland natten over. Ændringer i aktuel status må forventes at medføre et mindre effektivt samarbejde omkring patienter, som behandles i Danmark. Ved fem timers tidsforskel må patienter, som skal behandles i Danmark, forventes at ankomme så sent om aftenen, at de ikke kan forventes at kunne blive behandlet dagen efter.

Den nuværende tidsforskel medfører, at medarbejdere og vikarer, der har været i Danmark ofte har ”jet-lag” og derfor ikke yder optimalt fra første dag. Ved en tidsforskel på fem timer må tabet af effektiv arbejdstid som følge af ”jet-lag” forventes at stige.

Landslægeembedet

Vedrørende afskaffelse af sommertid bemærker Landslægeembedet, at der i de seneste år er publiceret en række studier, som peger på, at overgangen til sommertid kan være forbundet med kortvarige helbredsmæssige belastninger, navnlig i form af søvnforstyrrelser og midlertidig forstyrrelse af døgnrytmen. Enkelte studier har desuden rapporteret en svagt øget forekomst af f.eks. hjerte-kar-sygdomme eller ulykker umiddelbart efter overgangen til sommertid.

Evidensen er dog ikke entydig, og flere af de rapporterede sammenhænge er baseret på observationsdata med metodiske begrænsninger. Det er derfor vanskeligt at drage sikre konklusioner om helbredseffekterne.

På den baggrund vurderer Landslægeembedet, at det er rimeligt at antage, at en afskaffelse af sommertid – og dermed af de halvårslige skift i klokke tid – kan have en positiv effekt på befolkningens søvn og døgnrytme, men at eventuelle sundhedseffekter formentlig vil være begrænsede.

Vedrørende overgang til tidszone UTC-3 bemærker Landslægeembedet, at tidspunktet for solens højeste placering på himlen i Vestgrønland herved i højere grad vil falde sammen med middagstid. Forholdet mellem samfundets klokke tid og den naturlige døgnrytme kan således blive en smule mere balanceret for flertallet af befolkningen.

Der findes en række internationale studier, som har undersøgt geografisk placering inden for en tidszone og sammenhæng med f.eks. søvnmængde, indlæring, og visse helbredsparametre. Disse peger i nogle tilfælde på, at stor forskel mellem soltid og klokketid kan påvirke trivsel og sundhed, men sammenhænge er komplekse og vanskelige at generalisere til grønlandske forhold.

Sammenfattende vurderer Landslægeembedet, at der ud fra et forsigtighedsprincip kan være sundhedsmæssige fordele ved, at tidszonen tilnærmes solens rytme, men at evidensgrundlaget fortsat er begrænset.

Landslægeembedet har på ovenstående baggrund ikke bemærkninger, der taler imod den foreslåede overgang til tidszonen UTC-3 og ophævelse af sommertid.

Landslægeembedet vurderer, at ændringerne ud fra et sundhedsperspektiv er neutrale til let positive, om end eventuelle helbredsmæssige gevinster må forventes at være beskedne.

Landslægeembedet finder det hensigtsmæssigt, at forslaget tager højde for regionale forskelle, og at der lægges op til lokal høring i områder, hvor forskellen mellem soltid og klokketid kan blive større.

Departementet for Boliger, Infrastruktur og Yderdistrikter

Departementet anbefaler, at tidszonen fastholdes som UTC-2, og sommertiden bibeholdes, så længe vores primære samarbejdslande, herunder Danmark, fortsætter med at have sommertid.

Departementet bemærker, at afskaffelsen af sommertid vil medføre, at der i perioden med sommertid i Europa, vil være en tidsforskel på 5 timer. De generelle konsekvenser for afskaffelsen af sommertid, og ændring af tidszone bør vurderes ud fra denne tidsforskel.

Departementet finder det uhensigtsmæssigt, at tidszone for Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit kan bestemmes ved bekendtgørelse. Dette vil medføre, at der kan opstå en situation hvor Grønland vil have 4 forskellige tidszoner, hvor 3 af disse vil være isoleret til de nævnte byer. Dette kan påvirke infrastrukturen, særligt mht. luftfart, som beskrevet i tidligere høringssvar.

Departementet henviser i øvrigt til det høringssvar, som departementet afgav til det (omtrent tilsvarende) forslag til ændring af Inatsisartutlov om tidens bestemmelse, som blev behandlet under efterårssamlingen 2024 (EM2024/86). Departementet understreger, at høringssvaret stadig er gældende.

Departementet anerkender, at der er blevet sat en længere tidsfrist, før de foreslåede ændringer træder i kraft. Dette er nødvendigt for at undgå, at der opstår store problemer i selve overgangen til en ny tidszone.

I forhold til revisionen af forslagens bemærkninger finder departementet det positivt, at der er indarbejdet en bemærkning vedrørende positiv omtale af den nuværende tidszone i medierne.

I forhold til formuleringen om, at erhvervslivets interesser ikke bør tilgodeses på bekostning af landets befolkning, gør departementet opmærksom på, at konsekvenser for erhvervslivet kan få afledte konsekvenser for befolkningen som kunder og borgere. For eksempel kan negative økonomiske konsekvenser for Air Greenland A/S få afsmittende virkning på billetpriser eller udbud af afgang.

Derudover befinder der sig mange tusinde grønlandere i Danmark. En øget tidsforskel mellem Grønland og Danmark vil påvirke kontakten mellem disse grønlandske borgere og deres familier i Grønland.

Departementet finder det u hensigtsmæssigt, at de undersøgelser der i lovbemærkningerne henvises til, ikke siger noget om grønlandske forhold, men udelukkende forholder sig til udenlandske undersøgelser. Departementet bemærker at formuleringen: ”Igennem de senere år har en række videnskabelige undersøgelser således påvist, at tidsskifte kan indebære en helbredsmæssig belastning.” er efterfulgt af usikkerhed om studierne konklusioner og de negative konsekvenser ved sommertid.

Departementet anbefaler fortsat, at der foretages en evaluering. De erfaringer, som der henvises til i bemærkningerne, kan være problemer i forhold til overgangen og tilvænning til en ny tidszone og ikke oplevelsen af selve tidszonen UTC-2. Borgerne kan muligvis opleve lignende problemer ved en ny tidszoneændring til UTC-3. Derfor bør evalueringen foretages efter, at borgerne har haft tid til at vænne sig til den nuværende tidszone UTC-2.

Kommuneqarfik Sermersooq – Region Øst

Kommuneqarfik Sermersooq – Region Øst har ingen bemærkninger til forslaget

Kommuneqarfik Sermersooq – Lokaludvalget Ittoqqortoormiit

Lokaludvalget Ittoqqortoormiit har foretaget en høring blandt borgerne. Høringen er foretaget ved hjælp af et spørgeskema, som er omdelt ”på gaden”, samt ved hjælp af Facebooks meningsmåling feature. Der har ikke forudgående været afholdt borgermøde.

54 borgere har stemt for, at Ittoqqortoormiit går tilbage til den tidligere gældende tidszone UTC-1.

53 borgere har stemt for, at Ittoqqortoormiit skal have samme tidszone som Vestkysten (UTC-3).

GrønlandsBanken

GrønlandsBANKEN giver udtryk for, at banken i udgangspunktet er fleksibelt indstillet overfor valg af tidszone.

Imidlertid er GrønlandsBANKEN ikke tilhænger af, at lovgivning bliver ændret umiddelbart efter, at den er vedtaget, medmindre særligt skærpende omstændigheder gør en ændring nødvendig.

I forhold til ændring af tidszonen finder banken ikke umiddelbart, at de i forslaget beskrevne ulemper ved den nuværende tidszone (UTC -2) kan antages at have været ubekendte ved Inatsisartuts vedtagelse af, at denne tidszone skulle gælde. Banken understreger dog, at den ikke i forbindelse med afgivelsen af høringssvaret har gennemlæst det lovforslag, der ændrede tidszonen til UTC -2.

Banken mener derudover, at lovforslaget med fordel kan afspejle, at der også er fordele ved en UTC -2 tidszone:

Størstedelen af Grønlands pengeoverførsler bliver overført til Europa og den mindskede tidsforskel giver banker en ekstra time til at gennemføre disse transaktioner inden europæiske banker lukker. Det samme gælder ved handel med værdipapirer på europæiske fondsbørser.

GrønlandsBANKEN har tilknyttet en række supporttilbud via sine europæiske samarbejdspartnere. Denne supportmulighed vil blive afkortet med en time, hvis lovforslaget vedtages.

Derudover betyder UTC -2 tidszonen også mere fleksibilitet i forhold til at kunne planlægge møder og kurser med sine europæiske samarbejdspartnere. Ofte starter online uddannelsesforløb i Europa klokken 09.00. En større tidsforskel vil medføre en øget tidsmæssig skævvridning i forhold til grønlandsk deltagelse.

GrønlandsBANKEN opfordrer til, at der i lovforslagets bemærkninger også indarbejdes en beskrivelse af de udgifter, der var ved at skifte fra UTC -3 til UTC -2, herunder f.eks. udgifter til ændring i programmering m.v., idet samme udgifter endnu engang vil skulle afholdes af det offentlige og af private virksomheder ved et skifte tilbage til UTC -3.

GrønlandsBANKEN bemærker, at forslaget om at afskaffe sommertid er begrundet i en række undersøgelser, som indikerer, at sommertidsordningen er skadelig. Banken foreslår, at det også afdækkes, om der findes undersøgelser, der indikerer det modsatte. Formålet med denne opfordring er at sikre, at der ikke bliver truffet beslutning alene ud fra undersøgelser, der understøtter et bestemt synspunkt.

Bankivik

Bankivik anbefaler, at den nuværende tidszone og -bestemmelse fastholdes.

Banken bemærker, at en ændring på en time lyder beskeden, men påvirker daglig økonomi, handel og offentlige udbetalinger mærkbart.

Banken fremhæver i relation hertil følgende:

- Bankivik er én bank i to lande
Bankivik driver aktiviteter i både Grønland (GL) og Færøerne (FO). Meget af Bankiviks arbejde – fra risikostyring til kundesupport – kræver direkte, daglig koordinering på tværs af landene. En tidsforskel på 3 timer vil gøre den fælles arbejdsdag kortere og øge risikoen for forsinkelser.
- Positiv erfaring med nuværende tidsforskel
Da forskellen blev reduceret til 2 timer, oplevede både kunder og medarbejdere færre betalingsfejl og hurtigere sagsbehandling. Samarbejdet med danske partnere blev samtidig mere smidigt.
- Forsinkede lønninger og offentlige ydelser
Danske betalingssystemer (f.eks. Nets) lukker tidligere end den grønlandske arbejdsdag. Ved fejl har Bankivik én time mindre til at rette, og lønnen kan ende med først at kunne udbetales på næste bankdag.
- Risiko for forsinkede boliglån og realkreditbetalinger
Kortere fælles tidsvindue øger risikoen for at overskride frister hos danske kreditinstitutter og udløser potentielle rykkergebyrer.
- Langsommere handel med Danmark
Mindre overlap betyder, at spørgsmål til fakturaer, garantier og fragtpapirer oftere må vente til næste dag, hvilket forsinker vareflow og projekter.
- Højere driftsomkostninger uden merværdi
Ekstra vagter, IT-tilpasninger og kontroller presser omkostningerne op og kan i sidste ende ramme kunderne.

Air Greenland

Air Greenland oplyser i sit høringssvar følgende:

Nuværende tidszones indflydelse på planlægning af lufttrafik

Ændringen af tidszonen til nuværende UTC-2 har haft yderst positive effekter for Air Greenland og rejsende til og fra Grønland og har åbnet op for helt nye muligheder. Ved ændringen af tidszonen er Grønland kommet indenfor 3 timer af Europa, hvilket betyder, at disponeringen og planlægningen af flybesætninger ikke længere behøver at tage hensyn til kravene om øst/vest nedhvilning og langtidshvile. Det betyder at det nu er muligt at lade fly og besætning overnatte i Grønland og flyve igen næste morgen, ligesom det giver mulighed for at basere besætninger i Grønland og dermed øge andelen af lokal arbejdskraft på sigt.

Air Greenland har oplevet en væsentlig passagervækst via de nye morgen- og aftenafgange ud af Nuuk med ankomst i Europa eftermiddag, som blev lanceret efter ændringen til den nuværende tidszone UTC-2. Denne fartplan med morgen- og aftenafgange har åbnet Grønland op på en helt anden måde og øget tilgængeligheden markant, hvilket har skabt vækst og nye muligheder for turister, erhvervsliv og det offentlige. Tidligere krævede det som regel en overnatning i begge ender i København. Den nuværende tidszone, og dermed fartplan, har betydet at Air Greenland har formået at skabe en markant vækst på trods af en skærpet konkurrencesituation. Air Greenland har anskaffet et ekstra atlantfly, som forventes i drift 2027. Dette fly kommer, udover Nuuk, også til at beflyve Ilulissat og potentielt Kangerlussuaq. Her vil mulighederne for morgen- og aftenafgange ligeledes blive benyttet, hvis muligt, for også her at skabe yderligere vækst og fordele for de rejsende.

En ændring af tidszonen tilbage til UTC-3 vil derfor både have økonomiske konsekvenser for Air Greenland og vil lukke muligheden for at fortsætte med morgenaftgange fra Grønland og eftermiddagsafgange fra Europa. Ligeledes vil det udelukke muligheden for, at Air Greenland kan basere besætninger i Grønland, selvom maskinen har base i Europa, hvor den bliver teknisk vedligeholdet. Det er ikke realistisk, hverken på kortere- og eller længere sigt, at etablere vedligeholdelses-faciliteter for narrow- og wide-body passagerfly i Grønland. Dertil er der fysiske restriktioner i form af hangarkapacitet og omkostningerne ved, at Air Greenland selv skulle etablere og drive eget vedligehold på et fly, for høje. Vedr. delforslag om særskilte fastsættelser af tidszoner for Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit hilser Air Greenland forslaget velkommen, så længe byer med atlantlufthavne undtages og bibeholdes på UTC -2. Det skal hertil siges, at de i forslaget nævnte negative effekter ved nuværende tidszone, bliver forstærket, jo længere nordvest og øst man kommer.

Indflydelse på lufttrafik ved afskaffelse af sommertids-ordning

Forslaget om at afskaffe sommertid i Grønland, kan have store konsekvenser for afvikling af luftfart mellem Grønland og Europa, hvis afskaffelse af sommertid ikke bliver indført samtidigt. 5-timers tidsforskel vil gøre det mere komplekst at drive luftfart med en i forvejen kompleks fartplan. Det må også forventes at skabe forvirring blandt kunderne.

Økonomiske konsekvenser for Air Greenland ved ændring af tidszone

De kortsigtede økonomiske konsekvenser for Air Greenland vil være markante. I tilfælde af ændring af tiden til UTC-3, vurderes passagervæksten af morgen- og aftenafgangene til at blive mistet for et tocifret millionbeløb. Derudover betyder morgen- og aftenafgangene, at trafikpresset på de nye lufthavne spredes ud over dagen. Ved UTC -3 vil kapacitetsøgning komme til at ske mere koncentreret omkring formiddag og eftermiddag.

På den længere bane vil de økonomiske konsekvenser være forventeligt mindre vækst og større omkostninger som følge af øgede restriktioner i disponeringen af fly og besætninger og dermed en mere begrænset fartplan. Dette vil være særligt udtalt ved samtidig afskaffelse af sommertid i Grønland.

Økonomiske konsekvenser for samfundet

Den nuværende tidszone har som nævnt åbnet op for en yderst attraktiv fartplan, hvor Grønland er rykket tættere på verden end tidligere, da man som enten herboende eller besøgende nu får mulighed for samme-dags-forbindelse til og fra hele Europa. Hvis denne mulighed forsvinder, vil det have en negativ indvirkning på særligt turismesektoren, men også

på det offentlige og erhvervslivet, som kan spare rejsedage, overnatninger og dagpenge i forbindelse med rejser til og fra Europa. I forhold til Nordamerika er der i dag også 3 timers tidsforskel til eksempelvis New York og det østlige Canada. Det betyder, at Grønland tidsmæssigt med den nuværende tidszone ligger præcis i midten, hvilket også fra et flyvemæssigt perspektiv er en fordel.

Konklusion

På baggrund af ovenstående høringssvar anbefales det, at Grønland forbliver på nuværende tidszone. En ændring af tidszonen vil få økonomiske og erhvervsmæssige konsekvenser for Air Greenland og dermed fartplanen, der skulle styrke Air Greenland i en konkurrence på især udenrigsruten.

En ændring af tidszonerne alene for Qaanaaq, Tasiilaq og Ittoqqortoormiit, vurderes ikke til at medføre udfordringer for afvikling af lufttrafik af indenrigsruterne.

Forslaget om at afskaffe sommertid i Grønland, uden samtidig afskaffelse af sommertid i Europa, vil have uhensigtsmæssige økonomiske konsekvenser og øge kompleksiteten ved at drive luftfart i Grønland.

Greenland Airports Mittarfeqarfiit

Greenland Airports Mittarfeqarfiit (GAM) bemærker indledende, at GAM's lufthavnsaktiviteter kan betragtes som to dele. Dels den direkte drift af Grønlands lufthavne og heliports, og dels det kommercielle aspekt med ruteudvikling og håndtering af eksisterende og nye luftfartsselskaber. Den sidste del har en økonomisk betydning for den første del.

Det er GAM's umiddelbare vurdering, at lovforslaget ikke vil have nogen direkte økonomiske konsekvenser for selskabet i relation til den direkte drift, og at en ikrafttrædelsesdato ca. 1 år efter, at lovforslaget forventes vedtaget, vil være tilstrækkelig til at få tilpasset driften i forhold til en ny tidszone.

Hvad angår det kommercielle aspekt, bemærker GAM, at GAM har igennem flere år haft dialoger med luftfartsselskaber i forhold til etablering af nye ruter imellem Grønland og både USA og Europa. Dette arbejde har været udbytterigt og GAM er stolt af, at der nu er ruter til både USA og Europa.

De nuværende regler om tidens bestemmelser betyder, at der er 3 timers tidsforskel til USA og 3 timers tidsforskel til Europa. Grønland har derfor en unik tidsmæssig position i relations til luftfartsaktiviteter. Den nuværende tidszone giver en ideel tidsmæssig bro mellem to af verdens mest centrale økonomiske regioner: USA og Europa. Dette er en stor fordel for GAM's kunder, både for rejsende, men især også for luftfartsselskaberne. Med en tidsforskel på cirka 3 timer til både østkysten i USA og Europa kan Grønland fungere som et naturligt bindeled i forhold til ruteudvikling, hvilket gør Grønland særligt velegnet som et trafikknudepunkt mellem de to kontinenter. En ændring af tidszonen vil kunne potentielt svække Grønlands rolle i forhold destination og til ruteudvikling.

GAM kan på nuværende tidspunkt ikke vurdere, hvilke økonomiske konsekvenser det vil have for luftfartsselskaber, såfremt lovforslaget vedtages. Ud fra høringssvar til EM2024/86 er der indikationer på, at det vil have ekstra omkostninger. Såfremt lovforslaget får en økonomisk konsekvens for luftfartsselskaber, vil det have betydning for både eksisterende ruter og tiltrækning af nye ruter. Såfremt der er økonomiske konsekvenser for luftfartsselskaberne, kan det have betydning for de økonomiske forudsætninger for de nye lufthavne i Grønland.

Med de nuværende regler om tidens bestemmelser kan luftfartsselskaber og deres samarbejdspartner i Grønland operere i dagtimer, som overlapper med både amerikansk og europæisk kontortid. Dette er en stor fordel ved håndtering af driftsmæssige forhold inklusive forsinkelser og flykoordination. GAM gør også opmærksom på, at luftfartsområdet ikke er hjemtaget og varetages af Trafikstyrelsen i Danmark. Med de nuværende regler om tidens bestemmelser, er der et større overlap imellem Trafikstyrelsens kontortider og GAM's arbejdstider, end hvad lovforslaget indebærer. De nuværende regler giver således bedre mulighed for kommunikation med Trafikstyrelsen.

Visit Greenland

Visit Greenland bemærker, at kontinuitet og pålidelighed er helt centrale faktorer for Grønland som rejsedestination - både for vores gæster og ikke mindst for turismeerhvervet.

Visit Greenland anbefaler derfor, at der ikke gennemføres ændringer i tidens bestemmelse uden en grundig og objektiv konsekvensanalyse, hvor relevante erhvervsaktører aktivt inddrages. Det skal sikres, at enhver ændring sker på et oplyst og dokumenteret grundlag, med fuld forståelse for de langsigtede konsekvenser for turismen.

Særligt fremhæver Visit Greenland følgende:

- Turismeerhvervet er afhængigt af stabile rammer
Turisme er en langsigtet branche, hvor rejser planlægges måneder eller år i forvejen. For at kunne tiltrække og fastholde gæster, er det afgørende, at vi som destination fremstår stabil, pålidelig og forudsigelig. Gentagne ændringer i noget så fundamentalt som tidsbestemmelse underminerer denne stabilitet og kan skade Grønlands position som attraktivt og tilgængeligt rejsemål.
- Påvirkning af rejsemønstre og tilgængelighed
Den nuværende tidszone (UTC-2) gør det muligt for rejsende - særligt fra vores vigtigste markeder i Europa og Nordamerika - at nå deres slutdestination samme dag, både ved ankomst til og afrejse fra Grønland. Det har markant forbedret vores tilgængelighed og styrket vores konkurrenceevne i en global turistøkonomi. En ændring af tidszonen og afskaffelse af sommertid kan resultere i færre effektive forbindelser og skabe praktiske barrierer for gæster, som i forvejen investerer betydelig tid og mange ressourcer i at besøge Grønland. Tid er en afgørende faktor for mange rejsende, både turister og forretningsfolk.

- Samarbejde med internationale partnere

Turismeerhvervet i Grønland bygger på regionale og internationale samarbejder. Den nuværende tidszone har, for mange, gjort det lettere at arbejde med disse partnere. En ændring, kan skabe større tidsmæssig afstand til vores vigtigste samarbejdspartnere, vanskeliggøre arbejdet og dermed svække erhvervets udviklingsmuligheder.

Tusass

Tusass noterer sig, at det foreliggende forslag i overvejende grad er identisk med et forslag, som blev fremsat på efterårssamlingen 2024 (EM2024/86), om end med en forlængelse af perioden mellem forventet vedtagelse og ikrafttrædelse.

Tusass kan fortsat ikke støtte hverken ændringen af tidszonen til UTC-3 eller fjernelsen af sommertid og henholder sig til de bemærkninger, som Tusass afgav til det tidligere fremsatte forslag:

En ændring af tidszonen til UTC-3 vil genindføre en tidsforskel til Danmark og andre skandinaviske og europæiske lande på 4 timer, frem for de nuværende 3 timer. Tusass vurderer, at dette vil komplicere koordineringen af aktiviteter, møder og kommunikation mellem de to regioner, hvilket vil få negative konsekvenser for Tusass.

Tusass oplyser i den forbindelse, at mange af Tusass' samarbejdspartnere befinder sig i Danmark og Europa, og at Tusass i dag oplever et forbedret samarbejde med disse, da Tusass og disse samarbejdspartnere nu har én time mere i dagligdagen til at arbejde sammen. Denne ekstra time har vist sig at øge effektiviteten internt i organisationen og det særdeles nødvendige samarbejde med bl.a. danske partnere. En øget tidsforskel vil mindske denne effektivitet og skabe yderligere logistiske udfordringer.

Tusass vurderer, at også afskaffelse af sommertid vil have en række uheldige konsekvenser for Tusass, og i særdeleshed hvis det ikke er koordineret med Danmark, øvrige skandinaviske og europæiske lande. Tusass anbefaler, at sommertid kun afskaffes, hvis en afskaffelse også gennemføres i Danmark og resten af Skandinavien.

Tusass anfører i den forbindelse, at forskellige tidsregler i Grønland og Danmark vil komplicere tidsstyring og planlægning for selskabets virksomhed. Forskellige tidszoner og sommer-/vintertid mellem de to områder kan skabe forvirring og ineffektivitet i Tusass' internationale operationer og samarbejder. Unødig kompleksitet vil således hæmme Tusass' evne til effektivt at koordinere projekter og daglige operationer.

Grønlands Erhverv (GE)

Grønlands Erhverv (GE) henviser til sit høringssvar til EM2024/86, og har herudover følgende supplerende bemærkninger:

Det fremgår af forslaget, at man angiveligt har forsøgt at imødekomme erhvervslivet ved først at fastsætte en ikrafttrædelsesdato ca. 1 år efter forventet vedtagelse. Forslagsstiller må med denne antagelse om imødekommenhed have misforstået erhvervslivet bekymring.

Hele det grønlandske erhvervsliv er indrettet efter den nugældende tidszone. Denne har vist sig at være særdeles fordelagtig for planlægning på tværs af alle virksomheder og brancher (på nær byggeriet, hvor arbejderne savner mere lys om morgenen). En betydelig del af landets samhandel og planlægning kan kun lade sig gøre med den gældende tidszone. I bemærkningernes henvisning til tidligere høringssvar nævnes også som eksempler mulighederne for eksport af fisk, de særdeles attraktive forhold for flyruteplanlægning og de deraf afledte positive vilkår for turismen. Særligt sidstnævnte bør fremhæves: hvis landet skal udvide sin turismeindustri, så turismen kan blive én af hovedindtægtskilderne, hvorfor så gøre landet endnu mindre tilgængeligt?

Erhvervslivets bekymring ved en tilbagevenden til den gamle tidszone er altså ikke blot et spørgsmål om, hvorvidt man ”kan nå at indrette sig” – det er et spørgsmål om de betydelige summer af penge, der allerede er lagt, og som vil skulle betales igen, og ikke mindst alle de muligheder for landets udvikling, der vil gå tabt.

Grønlands Erhverv (GE) – Bekymringsskrivelse underskrevet af repræsentanter for virksomheder og organisationer m.v.

Grønlands Erhverv (GE) har i tilknytning til afgivelsen af sit høringssvar indsamlet underskrifter fra en række repræsentanter for virksomheder og organisationer m.v. på en bekymringsskrivelse med følgende budskab:

”Bekymringsskrivelse: Forslag til endnu en ændring af tidszonen for Grønland

Grønland skiftede i foråret 2024 tidszone til IJTC -2. Det var dyrt og krævede omstilling, men skiftet har givet forbedrede betingelser for store dele af samfundet, herunder for erhvervslivet, foreningslivet, idrætten og folkesundheden, for blot at nævne nogle.

Skiftet understøttede bl.a. de investeringer, der er gjort i at lave en positiv forretning for Grønland på de nye lufthavnsinvesteringer samt har muliggjort en helt ny tilgængelighed til Grønland via luftfartens infrastruktur. Hvis den foreslåede ændring af tidszonen tilbage til UTC -3 bliver vedtaget, er der ikke blot tale om at ændre de rutiner og forudsætninger, som allerede er sat i værk, det vil også kræve millionbeløb at få de tekniske foranstaltninger på plads — igen — og det vil potentielt koste store summer at miste de aftaler og mulige aftaler, der er indgået på baggrund af, og i langsigtet tillid til, tidszoneskiftet til UTC -2. Det er direkte og enorme omkostninger for samfundet.

Hertil kommer de omkostninger, der er sværere at måle på, men som i sidste ende kan vise sig langt højere: tillidsbruddet og usikkerheden. Grønland bevæger sig i stigende grad ind på den internationale arena, og demonstrerer bl.a. ved hjemtagelsen af området for tidens

bestemmelse, at vi som land er herre i eget hus. Men det kræver også at vi kan vise stabilitet i de beslutninger, der træffes så befolkningen, og grønlandske såvel som udenlandske handelspartnere og investorer, kan have tillid til vores politiske miljø og regelgrundlag.

Der er fokus på folkesundheden i dagens Grønland og den ekstra times lys om eftermiddagen opleves af mange til at have en positiv effekt på befolkningens velbefindende.

Som medunderskriver på dette brev vil vi gerne udtrykke vores bekymring for det nuværende forslag om at ændre tidszonen igen. Vi anbefaler, at ændringen ikke gennemføres, og at man forud for en eventuel politisk evaluering af UTC-2 i fremtiden tilvejebringer et passende videnskabeligt grundlag at diskutere ud fra, så vurderingen ikke baserer sig på følelser og oplevelser, men tager højde for de samfundsøkonomiske omkostninger og menneskelige konsekvenser.”

Den pgl. bekymringsskrivelse er underskrevet af repræsentanter for følgende virksomheder og organisationer m.v:

Lasø A/S, Nan VVS og Maler APS, Nanoq ApS, Tusass A/S, Albatros Arctic Circle ApS, Liberale Erhverv, Ini A/S, Masanti A/S, GrønlandsBanken, Grønlands Erhverv, Hotel Hans Egede A/S, Blue Water Greenland, Hotel Søma, Arctic Law Greenland, ApS, Michaxi, Permagreen Grønland A/S, Pascucci, Esmeralda, Esme Lounge, Arctic Star ApS, Polar Seafood Greenland A/S, KJ Greenland A/S, Pisiffik A/S, GreenRoc Strategic Materials Plc, Qaarpiq ApS, Arctic Star ApS, Sirius Greenland ApS, BDO Statsautoriseret Revisionsaktieselskab, Comby, Qarlut Vonin, Polar El A/S, Nanco ApS, Asiaq, VR Travel, 2+ Revision Statsautoriserede Revisorer ApS, Hotel Kap Farvel ApS, Qaqortoq Lodges ApS, Qaqortoq PBH ApS, Oliecompagniet ApS, Sydgrønlands El og VVS ApS, Arctic Wool ApS, KE Bolig ApS, Kaataq El ApS, Sisimiut Tømrer- og Snedkervirksomhed ApS, samt Grønlands Ejendomsselskab.

Asiaq har tilføjet bekymringsskrivelsen en bemærkning om, at der for Asiaq er ekstraomkostninger forbundet med skift af tidszone, blandt andet på grund af Asiaqs hydrologi- og klima- monitoringsprogrammer.

Høringssvaret fra Grønlands Erhverv var endvidere vedlagt et høringssvar fra Grønlands Idrætsforbund. Dette refereres særskilt nedenfor.

.

Grønlands Idrætsforbund

Grønlands Idrætsforbund (GIF) bemærker, at idrætsforbundet har en vision om, at Grønland skal være verdens mest fysisk aktive land i 2030. I Grønland lever vi i et samfund, som på mange områder er i positiv udvikling, og den udvikling vil GIF gerne holde fast i. For desværre er det jo sådan, at vi i Grønland også er del af en global tendens, hvor statistikkerne viser en stigning i antallet af svært overvægtige, kombineret med et fald i fysisk aktivitet hos børn og voksne.

Den nuværende tidszone giver – særligt i vinterperioden - den fordel, at der er lyst en ekstra time sidst på eftermiddagen eller om aftenen, som så kan udnyttes til fysisk aktivitet. Det er en fordel, som idrætsforbundet og dets medlemmer værdsætter. De fleste medlemmer er således aktive med idræt efter skole eller arbejde, og vil – særligt i vinterperioden – få en time mindre til disse aktiviteter, hvis tidszonen igen rykkes tilbage.

SIK

SIK bemærker, at der inden for de seneste 2 år har været 2 høringer vedr. ændringer af tidszonen for Grønland. SIK fastholder fortsat, at der er gået for kort tid siden seneste ændring til at lave ændringer på ny.

SIK bemærker endvidere, at de 3.100 personer, som har tilkendegivet deres støtte til at overgå til tidszonen UTC-3 kun udgør 13% ud af de i alt 40.369 stemmeberettigede i Grønland. Dette er efter SIK's opfattelse for lidt til at kunne begrunde en ændring af tidszonen.

SIK er således imod, at klokken rykkes en time tilbage.

SIK tilslutter sig derimod, at sommertiden i Grønland afskaffes.

Nungunu Olsen

Nungunu Olsen erklærer sig enig i, at vi bør anvende ”den rigtige tid (soltid), og at klokken ikke til stadighed bør ændres (ved skifte mellem sommer- og vintertid).

Nungunu Olsen finder det mærkbart, at ændringer af tiden har indflydelse på ens sundhed og søvn, hvilket også kan ses hos børn.

Peter Josefsen

Peter Josefsen, Maniitsoq, erklærer sig enig i forslaget og henviser til, at han ofte har hørt fangere / fiskere i sin hjemby fortælle, at de må vente længere på solopgangen, før de kan sejle, særligt om efteråret og vinteren.

Arne Rafaelsen

Arne Rafaelsen, Aasiaat, erklærer sig uden yderligere bemærkninger enig i, at klokketiden stilles 2 timer tilbage i forhold til i dag, og at sommertiden afskaffes.

Erena Kristensen

Erena Kristensen erklærer sig uden yderligere bemærkninger enig i forslaget.

Søren Hald Møller

Søren Hald Møller, Nuuk, tilslutter sig fuldt ud forslaget og opfordrer Inatsisartut til at vedtage det i foreliggende form.

Han skriver:

Uanset hvilken tidszone, man vælger for sit land, vil der være fordele og ulemper ved det valg, man træffer. Derfor bør man holde fast ved det fundamentale udgangspunkt, der er for valg af tidszone: Tidszonen bør så vidt muligt svare til døgnets rytme i landet: Hvornår solen står op og hvornår solen går ned samt at klokken er 12, når solen står højest på himlen. Sådan er det som hovedregel i resten af verden og sådan bør det også være i Grønland.

Som det er nu, står solen højest på himlen omkring kl. 14.30 i det centrale Vestgrønland. Det er helt ved siden af.

Vi ligger nu engang dér på jordkloden, hvor vi ligger, og det må samfundet indrette sig efter.

For dem, der lever af naturen, giver det sig selv: Dyr og fugle er ligeglade med tidszoner og følger døgnets rytme, som den nu engang er. For alle os andre gælder det, at vi altid har levet fint med de vilkår, naturen sætter for vores hverdag.

Hvad gælder sommertid, er problemstillingen stort set den samme. Sommertid er et fænomen, som kun for alvor har værdi på de breddegrader, der ligger midt mellem ækvator og polerne. Ved ækvator giver sommertid ingen mening, idet dag og nat er lige lange året rundt: Solen står op kl. 6 og den går ned kl. 18. Ved polerne gælder det i stedet, at enten skinner solen hele tiden, eller også er det mørkt hele tiden. Dette naturligvis bortset fra de få forårs- og efterårsmåneder.

Vi bor i Arktis og i langt størstedelen af landet er sommertid reelt meningsløs og kun et praktisk problem, man skal indrette sig efter i forhold til andre lande. Mange lande har sommertid; mens mange andre lande har valgt ikke at have sommertid. Det gælder f.eks. størstedelen af Asien, Afrika, Syd- og Mellemamerika og Australien. Det gælder også Island og dele af Canada og USA. Mange lande på de nævnte kontinenter har haft sommertid, men er gået væk fra det igen.

Derfor bør vi vende tilbage til en tidszone for Grønland, året rundt, som svarer til vores placering på jordkloden.

Julia Zeeb Bech

Julia Zeeb Bech tilslutter sig, at klokketiden rykkes tilbage og fastholdes.

Hun skriver, at hun selv og hendes datter har oplevet en stor gene ved tidszoneændringen i form af træthed i kroppen.

Som skolelærer har hun også bemærket, at tidszoneændringen er gået ud over mange elever. De har meget svært ved at stå op om morgenen, og det mærkes tydeligt, at de ikke giver sig fuldt ud i undervisningen. Ændringen har været til stor gene for elever, forældre og lærere.

Else Løvstrøm

Else Løvstrøm erklærer sig enig med forslaget, idet hun mener, at klokken afvigelse fra naturens gang bl.a. er årsag til, at flytrafikken i landet er i problemer.

Lige meget hvor meget vi rykker uret frem vil naturens gang ikke ændre sig, og tågen vil først lette når solens varme har overtaget - med sin naturlige rytme.

Hvorledes vil tågen kunne lette en eller to timer tidligere end solens varme har fået indflydelse? – vi ved jo godt at vores sol, tåge eller vind ikke vil flytte en eller to timer frem, blot fordi vi stiller uret frem.

Hun forstår derfor godt, hvorfor Air Greenland har det hårdt, og har tabt mange penge. Hvilke andre steder vil man stille uret til et tidspunkt hvor der er mest tåge endnu?

I hvilke andre lande end i Arktis er naturen så dominerende og bestemmende for alt? Og alligevel stiller man uret frem for at tilpasse Arktis til andre lande.

Hun mener derfor, at urets gang i landet bør nærme sig naturens gang mest muligt og rykkes tilbage. Det ville gavne folkets velvære og landets økonomi.

Jonna Jakobsen Olsen

Jonna Jakobsen Olsen understreger, at hun ikke er medlem af noget parti, men støtter forslaget fra Naleraq, idet det ikke alene vil gavne sundheden, men også landets økonomi.

Hun henviser til, at flytrafikken i landet bør tilpasses naturens rytme: Med forslaget vil tågen lette tidligere end i dag – og gøre det muligt for flyene at lande.

Else Mina Ostermann

Else Mina Ostermann ønsker, at tiden stilles tilbage til den normale tid.

Hun henviser til, at det – især om vinteren – forhælder arbejdet, når man ønsker at tage ud at sejle.

Maria Panínguak` Kjørulff

Maria Panínguak` Kjørulff, Nuuk, erklærer sig uden yderligere bemærkninger enig i, at klokketiden erklærer sig uden yderligere bemærkninger enig i, at klokketiden i Grønland stilles 1 time tilbage.

Susanne Kjørulff

Susanne Kjørulff, Nuuk, erklærer sig uden yderligere bemærkninger enig i, at klokketiden erklærer sig uden yderligere bemærkninger enig i, at klokketiden i Grønland stilles 1 time tilbage.

Karoline Rehtmar Josefsen

Karoline Rehtmar Josefsen finder det meget ønskeligt, at klokketiden sættes tilbage igen og at den ikke mere rykkes.

Hun oplyser, at hun er lærer, og at og det er hensynet til eleverne, der begrundes hendes høringssvar. Hendes oplevelse er, at tidszoneændringen har påvirket eleverne og deres læreevne negativt. De har besvær med indlæring, og der kan gå lang tid, før de er ”vågne”.

Pipaluk Heilmann

Pipaluk Heilmann, Narsaq, erklærer sig enig i, at klokketiden stilles 2 timer tilbage.

Karen Nielsen

Karen Nielsen erklærer sig enig i forslaget, da det er meget mærkbart, at man let bliver træt.

Aqqaluk Danielsen

Aqqaluk Danielsen, Kullorsuaq, forklarer indledningsvis, at Kullorsuaq er det nordligste bosted i Vestgrønland. Forstået således, at det ligger tættest mod Avanersuaq, og dermed er meget afsidesliggende.

Fangerne må affinde sig med at vente på at det bliver lyst, før de tager på fangst, og skal forsøge at nå tilbage i land, inden virksomhederne lukker. Virksomhedernes åbningstider i bostederne er ikke så lange som i byerne. For eksempel har butikkerne i byerne åbent til langt ud om aftenen, og knap så lang tid på bostederne.

Derfor passer en tidszone, som er fastsat af hensyn til Danmark, ikke ind i et land, hvor der er vintermørke. Det gør nok ikke så meget, når man bor i Midtgrønland og især Sydgrønland, men det er ikke godt for dem, som bor et sted, hvor der er vintermørke, at man bare ændrer på tiden. Løsningen er ikke gennemtænkt.

Derimod er det en god ting at sætte tiden enten frem eller tilbage på steder, hvor der er vintermørkt, for at kunne drage fordel af dagslyset.

Aqqaluk Danielsen er således tilhænger af at bevare sommertids-ordningen, men finder det ønskeligt at vende tilbage til den oprindelige tidszone.

Anna Sara Dalager

Anna Sara Dalager erklærer sig uden yderligere bemærkninger enig i forslaget.

Enok Ummaaq Sadorana

Enok Ummaaq Sadorana finder, at der i Qaanaaq er god grund til at stille tiden tilbage til den oprindelige klokketid:

Vi går på arbejde om morgenen 08:00, og ud fra solens placering, føles det som om, man går på arbejde kl. 06:00.

Dagen er bedst her om aftenen, f.eks. kl. 23:00 er der meget skønt ude, selvom tiden oprindeligt skulle være 21:00.

Vi savner stærkt den vante tid og vi mærker stort af tidsforskydningen.

Det bliver senere lyst om vinteren og fangerne benytter sig af den smule lys, der er, til at sejle. Det vil sige, at de først venter på, at det bliver lyst, og det har selvfølgelig sine følger, da det er meget med 2 timers forskydning af tiden.

Kitdlaq Jørgensen

Kitdlaq Jørgensen, Maniitsoq, mener ikke, at det, at man har rykket klokketiden, hjælper nogen. At rykke den har haft en negativ indvirkning på borgerne, f.eks. fiskerne, især når de i foråret og efteråret skal vente på, at det bliver lyst.

Hun mener, at klokketiden skal tilbage til normalen, og at man skal afskaffe sommertids-ordningen, som er noget, der blev påbegyndt under oliekrisen i 1973-79. I dag har vi ikke den krise, så der er ingen grund til at fastholde ordningen.

Efter hendes mening handler det om, at man bare følger med i, hvad man gør i Danmark. Selvom det kan være svært at slippe gamle handlemønstre, mener hun, at hvis det ikke hjælper nogen, så er det på tide med fornyelse.

Kitdlaq Jørgensen oplever, at man tilsidesætter borgernes ve og vel ”for at nærme sig” Danmark og Europa. Det er at overhøre borgerne. Hun mener, at man ser bort fra, hvem vi er, og opfatter det som, at vi skal europæiseres ved rykning af klokketiden.

Jakku Møller

Jakku Møller erklærer sig enig i, at klokketiden rykkes tilbage. Han henviser til, at sommeren nu snart er ovre, og at mange kommer til at have det mindre godt med, at det, på det tidspunkt hvor det ellers ville være mørkt, alligevel er lyst.

Luisse Larsen

Luisse Larsen tilslutter sig forslaget, da hun mener, at vi bør gå tilbage til den oprindelige tidszone, og da hun mener, at det må være slut med hele tiden at skulle bruge kræfter på at skifte mellem sommertid og vintertid.

Jens Ottosen-Kristiansen

Jens Ottosen-Kristiansen finder det meget ønskeligt, at klokketiden rulles tilbage til det normale. Han bemærker, at der kunne nævnes adskillige grunde hertil, men mest handler det om, at det er lyst fra middagstid og om aftenen.

Karl Peter Olsen Motzfeldt

Karl Peter Olsen Motzfeldt opfordrer til, at uret stilles tilbage, og anfører i tilknytning hertil, at dette ikke er noget, som Air Greenlands ledelse skal bestemme.

Efraim Nathansen

Efraim Nathansen opfordrer til, at man lytter til borgernes / de fastboendes ønsker og stiller klokketiden tilbage til den tid, vi var vant til. Han oplever det som meget tydeligt, at børnene ikke kan eller har svært ved at vænne sig til at gå i seng om eftermiddagen, mens det endnu er meget lyst.

Sorlannguaq K. Davidsen

Sorlannguaq K. Davidsen opfordrer uden yderligere bemærkninger til, at klokketiden stilles tilbage.

Kiu Preben Kivioq

Kiu Preben Kivioq, Qaanaaq, mener, at klokketiden for Qaanaaq og tilhørende bygder bør rykkes 3 timer tilbage i forhold til Nuuk. Han fremhæver, at vi lever i pagt med naturen, og at den nuværende tidszone for Qaanaaq er unaturlig. Qaanaaq ligger langt mod vest – omtrent på samme længdegrad som New York og Florida. Han oplever, at tidligere fremsatte ønsker herom er blevet overhørt, og har derfor ikke tillid til, at høringen vil nytte.

I relation til forslaget om afskaffelse af sommertids-ordningen bemærker, han, at altid selv har oplevet ubehag ved tidsskifte.

Najattannguaq Enoksen

Najattannguaq Enoksen bemærker, at hun og hendes børn har lidt af søvnmangel, siden tidszonen blev ændret. Selv om de går tidligt i seng, kan de ikke falde i søvn og har derfor svært ved at stå op om morgenen. Dette har også betydet, at børnene nu har svært ved at følge med i skolen, og at hun adskillige gange har valgt at lade dem blive hjemme fra skole, så de kunne få sovet ud. Familien spiser også på andre tidspunkter, end de tidligere var vant til. Det er svært at vænne sig til, da det biologiske ur ændres, når tiden forrykkes.

Ane Petersen

Ane Petersen, Ilulissat, erklærer sig enig i, at klokketiden bør stille 3 timer tilbage igen.

Hun tilføjer, at tidsændringen ganske vist ikke mærkes i Ilulissat, hvor man nu har midnatssol, men hun forventer, at den vil være mærkbar, når det igen bliver mørketid.

Gerda Jeremiassen

Gerda Jeremiassen støtter afskaffelse af sommertids-ordningen. Hun oplever, at tidsskifte medfører søvnbesvær, træthed og ubehag i kroppen.

Dan Frederik Thomassen

Dan Frederik Thomassen bemærker, at vi bør vende tilbage til den gamle tidsbestemmelse og ophøre med at ”lege med tiden”.

Ulloriaq Grønvold

Ulloriaq Grønvold tilkendegiver, at han er meget tilfreds med den nuværende tidszone, og at han ikke ønsker denne ændret igen.

Valentine Heilmann

Valentine Heilmann erklærer sig uden yderligere bemærkninger enig i forslaget.

Winnie Larsen

Winnie Larsen, Qaqortoq, bemærker, at hun inderligt håber, at klokketiden stilles tilbage til ”normaltid”; den tid, vi er vant til: Vi lever efter solen, og får meget ud af sollyset.

Hun oplyser, at hun er studerende, og at hun ellers finder det meget vigtigt at komme frisk i skole. Men når familien vågner om morgenen er det stadig meget mørkt, især om vinteren. Således kan det ske, at hun først bliver helt frisk omkring kl. 14:00 og har brugt næsten hele daggryet til at vågne.

Sara Lange Larsen

Sara Lange Larsen tilkendegiver sin støtte til forslaget.

Lone Lange Larsen

Lone Lange Larsen tilkendegiver sin støtte til forslaget.

Ane Sofie Petersen

Ane Sofie Petersen tilkendegiver sin støtte til forslaget.

Aviak Lange Nielsen

Aviak Lange Nielsen er imod, at man har sat vores tid til UTC-2.

Aviak Lange Nielsen fremhæver følgende gener herved:

- Det er varmest omkring kl. 19.00 – 20.00, hvor børnene skal i seng. De sveder meget.
- Det tøj, man giver børnene på om morgenen, hvor det er koldt, er for varmt, når man henter dem efter arbejde. Det gælder særligt om foråret og i efteråret. Børnene sveder og bliver nemt forkølede.

Aviak Lange Nielsen støtter derfor forslaget, og bemærker, at vi bør indrette vores tidsbestemmelse efter os, som bor her, og ikke indordne os andres tidsbestemmelse.

Sacha Schiøtt

Sacha Schiøtt, Nuuk, tilslutter sig forslaget. Hun oplever, at det om foråret og i efteråret er besværligt at få børnene til at gå i seng om aftenen, hvor det stadig er lyst, og at de har svært ved at vågne om morgenen, fordi de ikke har fået sovet nok.

Sacha Schiøtt, som er uddannet biolog, fremhæver også den betydning dagslyset har for dannelsen af hormoner og dermed for kroppens funktion og sundhed.